

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2018-2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	4
Στρατηγικές Επιδιώξεις	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	10
Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών	10
Μακροοικονομικό Περιβάλλον.....	11
Μακροοικονομικές Εξελίξεις - 2016.....	11
Τρέχουσες Οικονομικές Εξελίξεις - 2017.....	12
Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας 2018-2020.....	14
Διεθνείς Υποχρεώσεις.....	15
Δημόσια Οικονομικά.....	16
Δημοσιονομική Κατάσταση - Γενική Κυβέρνηση	16
Βιωσιμότητα Δημόσιου Χρέους.....	25
Κεντρική Κυβέρνηση - Κρατικός Προϋπολογισμός 2018 και ΜΔΠ 2018-2020.....	27
Ανάλυση Κινδύνων	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	32
Μεταρρυθμίσεις στη Γενική Κυβέρνηση και στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα	32
Γενικοί Στόχοι και Δράσεις	33
Κατευθυντήριες Γραμμές	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	40

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) προσδιορίζει και παρουσιάζει συνολικά τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία.

Το ΣΠΔΠ 2018-2020, είναι το πέμπτο στη σειρά που ετοιμάζεται, περίπου ένα έτος μετά την έξοδο της Κυπριακής οικονομίας από Μακροοικονομικό Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής που ολοκληρώθηκε επιτυχώς το Μάρτιο του 2016. Σε συνέχεια της ομαλοποίησης της οικονομίας και της επίτευξης θετικών ρυθμών ανάπτυξης το 2015, για πρώτη φορά από το 2011, βασικός άξονας στρατηγικής της κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια είναι η εδραίωση της ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας, η μείωση της ανεργίας, η περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η δημιουργία προϋποθέσεων για βιώσιμη ανάπτυξη. Η περαιτέρω ενίσχυση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η εδραίωση της εμπιστοσύνης από ξένους και ντόπιους επενδυτές και καταθέτες, η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του κράτους σε επενδυτική βαθμίδα, η προσέλκυση ξένων επενδύσεων και η περαιτέρω τόνωση της ρευστότητας στην αγορά αποτελούν κλειδί για την επίτευξη των βασικών αξόνων στρατηγικής της Κυβέρνησης. Έχει ήδη επιτευχθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση αυτή, αλλά παραμένουν αρκετές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Το ΣΠΔΠ 2018-2020, όπως καθορίζεται από τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο (Νόμος Αρ.20(Ι)/2014), αποτελείται από τρεις Δηλώσεις-Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1, "**Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής**" (ΔΚΣ), αναλύει το ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής για την περίοδο 2018-2020. Μέσω του προσδιορισμού των πολιτικών προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης για καθορισμό του αναπτυξιακού μοντέλου της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις εξελίξεις και προοπτικές σε διεθνές επίπεδο, η ΔΚΣ περιγράφει σε ποιους τομείς θα πρέπει να δοθεί έμφαση για την επίτευξη μιας βιώσιμης και με στέρεες βάσεις ανάπτυξη που θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η ΔΚΣ αποτελεί τη βάση για την ετοιμασία των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων που θα προσδιορίζουν τις πολιτικές τους σε επίπεδο τομέων και υποτομέων για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων. Η ΔΚΣ λαμβάνει επίσης υπόψη το Πρόγραμμα Διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας, τη Στρατηγική για την Ευρώπη 2020, τους πολιτικούς προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, καθώς και τις Ειδικές ανά χώρα Συστάσεις του Συμβουλίου.

Στο Κεφάλαιο 2, «**Δήλωση Δημοσιονομικής Στρατηγικής**» (ΔΔΣ) παρουσιάζονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, καθώς και οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για την περίοδο 2018-2020 και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, με τελικό στόχο τον καθορισμό των ανώτατων οροφών δαπανών για κάθε Υπουργείο και ανεξάρτητη υπηρεσία. Στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, η επίτευξη των προτεραιοτήτων πολιτικής σύμφωνα με τη ΔΚΣ, η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών μέσω της ανακατανομής των δημοσίων δαπανών προς κατηγορίες με υψηλή προστιθέμενη αξία καθώς και η χρήση των περιορισμένων δημοσίων πόρων αποδοτικά, αποτελεσματικά και με διαφάνεια.

Στο Κεφάλαιο 3, "**Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης**" (ΔΠΑ), προσδιορίζεται η πολιτική για την αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ περιλαμβάνονται και οι πολιτικές που αφορούν στη βελτίωση της διαφάνειας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας, καθώς και της περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετώπιζε τα τελευταία χρόνια η κυπριακή οικονομία επικεντρωνόταν στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης, τη σταδιακή αναχαίτιση της ύφεσης της οικονομίας και την καταπολέμηση της ανεργίας. Δεδομένης της επιστροφής της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 2015 με την αγορά εργασίας να παρουσιάζει τάσεις σταθεροποίησης και την ανεργία να σημειώνει μείωση, προτεραιότητα πλέον είναι η διατήρηση και ενίσχυση της δυναμικής που έχει αναπτυχθεί, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Αυτά προϋποθέτουν συντονισμένες προσπάθειες από το κράτος και από όλους τους φορείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Οι προσπάθειες αυτές, λειτουργώντας σε συνέργεια και συνέπεια μεταξύ τους, θα μπορέσουν να οδηγήσουν στην επίτευξη των ευρύτερων αναπτυξιακών στόχων της Κυβέρνησης (όπως αυτοί παρουσιάζονται και στο Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη), οι οποίοι είναι ευθυγραμμισμένοι με το Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα και τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Με την προσήλωση σε μια δημοσιονομική πολιτική φιλική προς την ανάπτυξη, και δεδομένου του ακόμα δύσκολου και εύθραυστου οικονομικού περιβάλλοντος, είναι αναπόφευκτο η προώθηση των στόχων που τίθενται να γίνεται σταδιακά, προσδίδοντας προτεραιότητα στην υλοποίηση μέτρων με άμεσο αντίκτυπο και θετικές επιπτώσεις στη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης, καθώς και νέων και βιώσιμων θέσεων εργασίας. Είναι συνεπώς φυσικό, τα Εθνικά Προγραμματικά Έγγραφα, για αξιοποίηση των πόρων που θα διατεθούν στην Κύπρο από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία της περιόδου 2014-2020, να θέτουν ως επίκεντρο την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών στόχων της Κυβέρνησης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατά τα τέσσερα πρώτα έτη της παρούσας διακυβέρνησης, βασική προτεραιότητα αποτέλεσε η επαναφορά της εμπιστοσύνης στην κυπριακή οικονομία, μέσω της σταθεροποίησης και επαναδραστηριοποίησης της. Η συλλογική προσπάθεια εστιάστηκε στη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη διόρθωση των ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά καθώς και στην υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, έτσι ώστε να τεθούν οι βάσεις για ανάκαμψη και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής. Τα αποτελέσματα των ήδη προωθούμενων μεταρρυθμίσεων έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή, με την κυπριακή οικονομία να παρουσιάζει ψηλούς θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2015 και 2016, με πολύ θετικές προοπτικές για τα επόμενα χρόνια. Είναι απαραίτητο όμως να διατηρηθεί και να ενδυναμωθεί η δυναμική αυτών των μεταρρυθμίσεων, ενώ ταυτόχρονα κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσουν σε βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δημοσιονομικά περιθώρια, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι ετήσιοι Προϋπολογισμοί και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο να αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης (όπως αυτές καταγράφονται και στο Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη και το Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα) και να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα και οι δράσεις που περιλαμβάνονται σε αυτούς θα έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή προστιθεμένη αξία και είναι άμεσα συναρτώμενες με τους στρατηγικούς στόχους της κυβέρνησης.

Η Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής θέτει τις βασικές στρατηγικές επιδιώξεις οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την κατανομή των πόρων του Προϋπολογισμού για την περίοδο 2018-2020. Μια βασική αρχή των στρατηγικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων πολιτικής είναι η διασύνδεση τους με τους δημοσιονομικούς στόχους. Λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων εσωτερικής χρηματοδότησης, αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα η διασφάλιση της βέλτιστης αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων ευρωπαϊκών κονδυλίων και άλλων εξωτερικών πόρων και η άμεση διασύνδεση των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης με τους στρατηγικούς στόχους του κράτους.

1. Επένδυση για Ανάπτυξη και Επιχειρηματικότητα

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η διαφοροποίηση και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης, αξιοποιώντας και αναπτύσσοντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της οικονομίας, η ενθάρρυνση των επενδύσεων, η δημιουργία ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η προώθηση της επιχειρηματικότητας αποτελούν τους βασικούς άξονες πολιτικής που θα στηρίξουν την ανάπτυξη και την απασχόληση σε σταθερή βάση.

Θα πρέπει παράλληλα να προωθηθεί η στήριξη των τομέων που μπορούν να αποτελέσουν τους κύριους άξονες ανάπτυξης και στους οποίους η Κύπρος έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Συγκεκριμένα, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στους ακόλουθους τομείς οικονομικής δραστηριότητας:

- Ανάπτυξη και υλοποίηση **ολοκληρωμένης στρατηγικής στον τομέα του Τουρισμού**, στα πλαίσια των εισηγήσεων των μελετών που έχουν ολοκληρωθεί, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, μείωση της εποχικότητας και αύξηση των εσόδων. Εστίαση των μέτρων κυρίως στην αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, τη διαφοροποίηση των αγορών, την ενίσχυση της αεροπορικής σύνδεσης της χώρας και την ανάπτυξη ενός ισχυρού “brand”. Παράλληλη προώθηση μέτρων που αφορούν τον εκσυγχρονισμό του ρυθμιστικού πλαισίου και ανασχεδιασμό των διαδικασιών με στόχο τη μείωση του διοικητικού φόρτου τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον δημόσιο τομέα καθώς και για ενίσχυση της διακυβέρνησης του τομέα.
- Επέκταση του **ναυτιλιακού τομέα** μέσω της βελτίωσης του συμπλέγματος υπηρεσιών που έχει δημιουργηθεί, συμπεριλαμβανομένων και των κυβερνητικών υπηρεσιών. Άλλα μέτρα για ενίσχυση του τομέα αφορούν τη συνεχή βελτίωση της υπάρχουσας υποδομής, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών λιμανιών και την ενίσχυση της διεθνούς φήμης της κυπριακής σημαίας.
- Στήριξη του **πρωτογενή τομέα** και **ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας**, της **υδατοκαλλιέργειας** και των **βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης**. Ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγής. Επιδίωξη για δημιουργία περισσότερων κυπριακών προϊόντων υψηλής ποιότητας.
- Προώθηση της **πράσινης ανάπτυξης** και της δημιουργίας πράσινων θέσεων εργασίας. Επενδύσεις στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων, της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου, της αξιοποίησης του ανακυκλωμένου νερού καθώς και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση **ενεργειακών αποθεμάτων σε υδρογονάνθρακες** στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου και ενίσχυση των προοπτικών των **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**, ιδιαίτερα μέσω της αξιοποίησης του πλεονεκτήματος της ηλιακής ενέργειας. Εντατικοποίηση των δράσεων για πιο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.
- Εκσυγχρονισμός του τομέα των **επαγγελματικών υπηρεσιών** ο οποίος αποτελεί σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη του και επέκταση του σε νέους κλάδους και αγορές. Η διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της φορολογίας, η προώθηση της Κύπρου ως διεθνές επιχειρηματικό κέντρο και η βελτίωση και εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου, συμβάλλουν προς την κατεύθυνση αυτή.

- Ανάπτυξη ολοκληρωμένης βιομηχανικής πολιτικής με στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής του βιομηχανικού τομέα στο ΑΕΠ της χώρας. Ενίσχυση των ψηφιακών και βιομηχανικών δεξιοτήτων, ενσωμάτωση βασικών τεχνολογιών, επενδύσεις στην έρευνα και στην καινοτομία με στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και την αύξηση της παραγωγικότητας και των εξαγωγών.

Ενώ οι **επενδύσεις** αποτελούν απαραίτητο παράγοντα για οικονομική ανάπτυξη, η Κύπρος χαρακτηρίζεται από χαμηλή συγκέντρωση κεφαλαίων σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη ενός ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος το οποίο θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και τη διενέργεια εγχώριων και ξένων επενδύσεων. Για το σκοπό ετοιμάζεται ήδη μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την προώθηση των επενδύσεων μέσω της δημιουργίας του κατάλληλου νομικού πλαισίου και μηχανισμού ταχείας εξυπηρέτησης για στρατηγικές επενδύσεις.

Η **επιχειρηματικότητα** στην Κύπρο πρέπει να ενισχυθεί. Η Δήλωση Πολιτικής για την Ενίσχυση του Επιχειρηματικού Οικοσυστήματος στην Κύπρο που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο το 2015, έχει καταστήσει την προώθηση της επιχειρηματικότητας μια σημαντική προτεραιότητα της Κυβέρνησης, αναγνωρίζοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η επιχειρηματική κοινότητα στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη του τόπου. Η Δήλωση Πολιτικής αποτελεί μια προσπάθεια της κυβέρνησης για ανάληψη κοινής δράσης, από όλους τους φορείς του επιχειρηματικού οικοσυστήματος προκειμένου να αξιοποιηθεί το επιχειρηματικό δυναμικό, να αρθούν τα υφιστάμενα εμπόδια και να διαμορφωθεί μία νέα, προσανατολισμένη στην ανάπτυξη, κουλτούρα επιχειρηματικότητας στην Κύπρο και προωθεί δράσεις κάτω από τους Άξονες:

- Καλλιέργεια Επιχειρηματικής Κουλτούρας
- Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
- Επιχειρηματική Καινοτομία
- Ενίσχυση Πρόσβασης στη Χρηματοδότηση
- Διευκόλυνση Πρόσβασης στην Αγορά

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας θα πρέπει να παρακολουθείται σε συστηματική βάση, με στόχο τον εντοπισμό των παραγόντων που την επηρεάζουν και τον καθορισμό περαιτέρω μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται με στόχο τη συνεχή βελτίωση της.

2. Διοικητική Μεταρρύθμιση και εκσυγχρονισμός των θεσμών και του κράτους

Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική και αποδοτική, αποτελεί προϋπόθεση για επιτυχημένη μετάβαση σε συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης, παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και στήριξη της επιχειρηματικότητας.

Βασικές παράμετροι για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας αποτελούν η **συγκράτηση των κρατικών δαπανών και του κρατικού μισθολογίου**, η **ενίσχυση της ευελιξίας της δημόσιας υπηρεσίας** μέσω της καλύτερης αξιοποίησης του προσωπικού και η **αναδιοργάνωση κρατικών υπηρεσιών** με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Παράλληλα μέσα από το Σχέδιο Δράσης για Βελτίωση του Ρυθμιστικού Πλαισίου: «Απλά και Αποτελεσματικά» το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο το 2015, προωθείται η **αναθεώρηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου** και απλοποίηση των διαδικασιών ώστε να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι επενδύσεις και να ελαχιστοποιηθεί το διοικητικό κόστος των υιοθετούμενων νομοθεσιών στις επιχειρήσεις.

Υπάρχει επίσης ανάγκη για **περαιτέρω χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)** στη δημόσια διοίκηση, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Η υλοποίηση της ψηφιακής στρατηγικής και ειδικότερα της στρατηγικής για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες και ως εκ τούτου απαιτείται η υλοποίηση δράσεων που στοχεύουν στην επέκταση και αναβάθμιση των πληροφοριών και υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά από το κράτος, στη διευκόλυνση της πρόσβασης του ιδιωτικού τομέα σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες και γενικότερα στη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η **έλλειψη διαφάνειας και χρηστής διοίκησης** και τα περιστατικά διαφθοράς αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, προωθείται επανασχεδιασμός των πολιτικών με στόχο να διασφαλίζεται και να ενισχύεται η χρηστή διοίκηση, τόσο σε επίπεδο δημόσιας διοίκησης, όσο και σε επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης και να ενισχυθεί η διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων και καθορισμού πολιτικής. Στο πλαίσιο της υπό ετοιμασία Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς, θα προωθηθεί ο νομοθετικός εκσυγχρονισμός και μια σειρά στοχευμένων δράσεων για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

3. Ολοκλήρωση και πλήρης εφαρμογή ενός σύγχρονου κράτους πρόνοιας

Η επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος, που προήλθε από την χρηματοοικονομική κρίση και έπληξε την κυπριακή οικονομία το 2013 καθώς και η συνεπαγόμενη αύξηση των αναγκών κοινωνικής πρόνοιας, έχουν θέσει τη μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας σε άμεση προτεραιότητα. Η νέα επιδοματική πολιτική στηρίζεται στην αρχή ότι το κράτος πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους τους πολίτες που πραγματικά έχουν ανάγκη, ενώ παράλληλα να λαμβάνονται μέτρα για την ενεργοποίηση, ένταξη ή επανένταξη τους στην αγορά εργασίας. Η μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας η οποία ξεκίνησε με την εισαγωγή του θεσμού του Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) το 2014 συνεχίζεται και εκτελείται από την Υπηρεσία Διαχείρισης Πολιτικής Πρόνοιας. Παράλληλα, η δημιουργία ενιαίου μηχανογραφημένου μητρώου για τους δικαιούχους του ΕΕΕ λειτουργεί κανονικά με την καταχώρηση όλων των δικαιούχων του ΕΕΕ, παρέχοντας έτσι πολύτιμες δυνατότητες για παρακολούθηση και ανάλυση των στοιχείων που εξάγονται για τη διασύνδεση των παροχών με ενεργές πολιτικές απασχόλησης και για ισχυρά κίνητρα για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας. Περαιτέρω, η διασύνδεση της παροχής του ΕΕΕ με τα ενεργά σχέδια απασχόλησης προωθούν σε συνδυασμό με το συντονισμό και των Προγραμμάτων που παρέχονται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) σε συνεργασία με το Τμήμα Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, στοχεύοντας στην ένταξη, επανένταξη και κατάρτιση των ανέργων στην αγορά εργασίας. Αρκετά από τα προγράμματα της ΑΝΑΔ με την ολοκλήρωση τους αξιολογούνται σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους και για εντοπισμό τυχών αδυναμιών.

4. Καταπολέμηση της ανεργίας

Η αντιμετώπιση των ψηλών ποσοστών ανεργίας εξακολουθεί να παραμένει κύρια προτεραιότητα. Τα μέτρα που προωθούνται για ενίσχυση της ανάπτυξης και της επιχειρηματικότητας αναμένεται να έχουν σημαντική επίδραση στην καταπολέμηση της ανεργίας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ήδη υπάρχουν

θετικές ενδείξεις στην αγορά εργασίας, με αύξηση της απασχόλησης (των θέσεων εργασίας και των ωρών απασχόλησης) καθώς και μείωση της υποαπασχόλησης και της οικονομικής αδράνειας.

Η πτωτική πορεία της ανεργίας μπορεί να επιταχυνθεί μέσω των ενεργών σχεδίων απασχόλησης, κάποια από τα οποία συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και η υλοποίησή τους παρακολουθείται από την ΑΝΑΔ. Περαιτέρω, η αντιμετώπιση της ανεργίας στηρίζεται στην αναβάθμιση της παρακολούθησης και αξιολόγησης των προγραμμάτων στην αγορά εργασίας με την εισαγωγή κριτηρίων και δεικτών με στόχο την ενδυνάμωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς εργασίας.

Τα πιο πάνω προγράμματα είναι στοχευμένα και αφορούν συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού όπως είναι οι νέοι πτυχιούχοι άνεργοι, οι μακροπρόθεσμα άνεργοι, τα άτομα με αναπηρίες και οι λήπτες του ΕΕΕ, σχέδια που αφορούν τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και σχέδια κατάρτισης ανέργων.

5. Αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για αντιμετώπιση των αδυναμιών που αντιμετωπίζει το σημερινό κατακεραματισμένο μοντέλο. Με βάση την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και της λογοδοσίας, καθώς και με την ευρύτερη συνέργεια, τις εξοικονομήσεις και τις οικονομίες κλίμακας που θα αναπτυχθούν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι σε θέση να προσφέρει μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών με πιο αποδοτικό και ποιοτικό τρόπο, να ανταποκρίνεται άμεσα και με μειωμένο διοικητικό φόρτο στις ανάγκες του πολίτη και της επιχείρησης και να δημιουργεί ένα καλύτερο περιβάλλον για τους δημότες της, χωρίς να αλλοιώνεται ο χαρακτήρας ή η πολιτιστική ταυτότητα του κάθε τόπου.

6. Υλοποίηση Προγράμματος Δράσης για την καλύτερη αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας. Η στοχοθετημένη και αποτελεσματική αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας, περιλαμβανομένων και των συμφωνιών διαχείρισης δύνανται να αποτελέσουν μια εξόχως διαρθρωτική αλλαγή που θα προσελκύσει ξένες επενδύσεις και θα τονώσει την ανταγωνιστικότητα σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

7. Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος

Στον τομέα της παιδείας έχουν δρομολογηθεί μεταρρυθμιστικές δράσεις για την υλοποίηση πολιτικών, που επιδιώκουν την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι πολιτικές αυτές έχουν ως μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της οικονομίας και τη στήριξη της κοινωνίας μας.

Σε αυτό το πλαίσιο προωθείται η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδιασμού, ο οποίος συμπεριλαμβάνει δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη, επιμόρφωση και ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης, τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών του εκπαιδευτικού συστήματος και των σχολικών μονάδων, την αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης, τη στήριξη και ενίσχυση κάθε μαθητή, την ενίσχυση, αναβάθμιση και διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την αποτελεσματική συμμετοχή στο ευρωπαϊκό και διεθνές γίγνεσθαι.

8. Μεταρρύθμιση στον τομέα της υγείας

Η μεταρρύθμιση στον τομέα της Υγείας στηρίζεται σε δύο αλληλένδετους στόχους. Ο πρώτος αφορά τη διοικητική και οικονομική αυτονόμηση των δημοσίων νοσηλευτηρίων. Η μεταρρύθμιση αυτή στηρίζεται στη βάση διεθνών βέλτιστων πρακτικών και στοχεύει να καταστήσει τα δημόσια νοσοκομεία και κέντρα υγείας πιο ανταγωνιστικά σε περιβάλλον Γενικού Σχεδίου Υγείας (ΓΕΣΥ), όπου τα δημόσια και τα ιδιωτικά νοσηλευτήρια θα ανταγωνίζονται ελεύθερα στη βάση διεθνών προτύπων. Η διαδικασία της διοικητικής και οικονομικής αυτονόμησης των κρατικών νοσηλευτηρίων θα πρέπει να προηγηθεί χρονικά της εφαρμογής του ΓΕΣΥ, έτσι ώστε να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος για να υλοποιηθεί η μετάβαση τους στο νέο αυτονομημένο καθεστώς.

Ο δεύτερος στόχος αφορά την εφαρμογή του ΓΕΣΥ. Μέσα από την εφαρμογή του επιδιώκεται η αποτελεσματικότερη κάλυψη όλου του πληθυσμού σε ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας υγείας μέσω καλύτερης εφαρμογής ιατρικών πρωτοκόλλων που θα στηρίζονται σε διεθνή πρότυπα παροχής φροντίδας υγείας. Παράλληλα, επιδιώκεται η καλύτερη διαχείριση των οικονομικών πόρων που κατανέμονται στην υγεία μέσω της αποδοτικότερης χρησιμοποίησης του ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού και των φαρμακευτικών σκευασμάτων καθώς και του ανθρώπινου δυναμικού στην υγεία. Περαιτέρω, μέσω του ΓΕΣΥ οι δαπάνες υγείας θα πρέπει να συγκρατούνται πιο αποτελεσματικά μέσω του προσωπικού ιατρού, του σφαιρικού προϋπολογισμού της καλύτερης αξιοποίησης των παραγωγικών πόρων της υγείας, καθώς και της μείωσης της κατάχρησης στα φάρμακα και της πολυφαρμακίας. Όλα τα πιο πάνω θα υποστηρίζονται από το νέο σύστημα πληροφορικής του ΓΕΣΥ. Η πραγματοποίηση Μελέτης Οικονομικού Αντικτύπου σχετίζεται με το στόχο της διασφάλισης της οικονομικής βιωσιμότητας του ΓΕΣΥ.

Η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης έχει πετύχει τη δημοσιονομική προσαρμογή ισορροπώντας τις βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με τους μακροχρόνιους στόχους βιωσιμότητας, προστατεύοντας ταυτόχρονα, τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση της κυπριακής οικονομίας στον οικονομικό κύκλο, καθώς και την υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων που επιτεύχθηκε τα προηγούμενα χρόνια, ο γενικός στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής συνίσταται πλέον στη διατήρηση μιας συνετούς δημοσιονομικής πολιτικής, με διατήρηση ετήσιων πρωτογενών πλεονασμάτων ύψους μέχρι 3,0% του ΑΕΠ κατά την προγραμματική περίοδο, διασφαλίζοντας τη μείωση του δημόσιου χρέους σε ικανοποιητικά επίπεδα. Οποιοδήποτε δημοσιονομικό περιθώριο δημιουργηθεί, θα αξιοποιηθεί για ενίσχυση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης, μέσω επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος σε διαρθρωτικούς όρους παραμένει αμετάβλητος (ισοσκελισμένο ισοζύγιο).

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα πάνω στον οποίο μπορεί να κτιστεί και να ευημερήσει μακροπρόθεσμα μια οικονομία και οι πολίτες της. Ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος, καλύπτει όλο το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και παράλληλα ενσωματώνει όλες τις βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στον τομέα των δημοσίων οικονομικών. Επίσης ενσωματώνει ευρωπαϊκές Οδηγίες/Κανονισμούς/Συνθήκες, και προνοεί για τη διαχείριση και αξιολόγηση των δημοσίων επενδύσεων στη βάση βέλτιστων πρακτικών και μεθοδολογιών, το στρατηγικό σχεδιασμό από τα Υπουργεία και την αξιολόγηση και διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων.

Μεταξύ άλλων, σημαντική καινοτομία του Νόμου είναι η σύνδεση του προϋπολογισμού με τις στρατηγικές επιδιώξεις των Υπουργείων και κατ'επέκταση των προτεραιοτήτων της κυβερνητικής πολιτικής. Συγκεκριμένα στο Νόμο περιλαμβάνεται πρόνοια που αφορά τη θεσμοθετημένη υποχρέωση για την εφαρμογή της διαδικασίας του Στρατηγικού Προγραμματισμού για την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου από κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου, κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης /οικονομικός Φορέας (Υπουργεία) ετοιμάζει και υποβάλλει στον Υπουργό Οικονομικών πρόταση στα πλαίσια κατάρτισης του ετήσιου Προϋπολογισμού η οποία περιλαμβάνει Μεσοπρόθεσμο Στρατηγικό Σχεδιασμό με τη μορφή επιχειρηματικών σχεδίων στο οποίο αναλύονται οι πρωταρχικοί και οι στρατηγικοί του στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η περίληψη πιστώσεων στον Προϋπολογισμό.

Στα Στρατηγικά Σχέδια περιγράφονται οι στρατηγικές επιδιώξεις του κάθε Υπουργείου οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις προτεραιότητες πολιτικής της Κυβέρνησης (Κυβερνητική Στρατηγική). Με βάση αυτές τις στρατηγικές επιδιώξεις τα Τμήματα/Υπηρεσίες/Διευθύνσεις κάθε Υπουργείου καθορίζουν τους στόχους και τις δραστηριότητες για επίτευξη των στρατηγικών τους επιδιώξεων. Στα Στρατηγικά Σχέδια περιλαμβάνονται επίσης δείκτες επίδοσης για τους στόχους και δείκτες απόδοσης για τις δραστηριότητες.

Τα Στρατηγικά Σχέδια σε συνδυασμό με τους Δημοσιονομικούς στόχους, αποτελούν τη βάση για το καθορισμό των οροφών δαπανών του κάθε Υπουργείου έτσι ώστε να υλοποιούνται και να επιτυγχάνονται οι στόχοι τους και κατ'επέκταση οι ευρύτεροι στόχοι της κυβερνητικής πολιτικής, χωρίς να παραβιάζονται οι γενικότεροι δημοσιονομικοί στόχοι για το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2016

Διεθνείς Οικονομικές Εξελίξεις - 2016

Σύμφωνα με τις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο ρυθμός της παγκόσμιας **οικονομικής ανάπτυξης** παρουσίασε οριακή επιβράδυνση το 2016 στο 3,0% έναντι 3,2% το 2015.

Η οικονομία της Ε.Ε. συνέχισε να αναπτύσσεται το 2016, αν και με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με το 2015, με πραγματικό ποσοστό ανάπτυξης 1,9% (από 2,2% το 2015). Παρομοίως, η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό 1,7%, που είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με 2,0% το 2015. Αν και όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. κατέγραψαν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, εντούτοις παρατηρούνται σημαντικές ανομοιομορφίες, με την Ιρλανδία, Ισπανία και Μάλτα να καταγράφουν ρυθμούς ανάπτυξης 4,3%, 3,2% και 4,0% αντίστοιχα, ποσοστά πολύ ψηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ.

Σε σχέση με δύο από τους πιο σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της Κύπρου, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρωσία, η οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου αναπτύχθηκε κατά 2,0% το 2016 σε αντίθεση με 2,2% το προηγούμενο έτος. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία συρρικνώθηκε κατά 0,6% το 2016, σε σύγκριση με συρρίκνωση ύψους 3,7% το 2015.

Το ποσοστό **ανεργίας** στην ΕΕ παρέμεινε σε σχετικά υψηλά επίπεδα το 2016, αν και υποχώρησε στο 8,5% από 9,4% το 2015, καταδεικνύοντας ότι οι προσπάθειες για επιστροφή στην ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έχουν σε κάποιο βαθμό, αποφέρει θετικά αποτελέσματα.

Το ποσοστό **πληθωρισμού** στην ΕΕ επιταχύνθηκε ελαφρά το 2016 (0,3%), σε σύγκριση με 0,0% το 2015. Οι εξελίξεις στη διεθνή τιμή του πετρελαίου εξακολουθούν να αποτελούν ένα από τους λόγους για τα σχετικά χαμηλά ποσοστά πληθωρισμού, με τον αποπληθωρισμό να εξακολουθεί να παρατηρείται σε ορισμένα κράτη μέλη το 2016. Ο πληθωρισμός αναμένεται να επιταχυνθεί το 2017 και το 2018 κατά 1,8% και 1,7% αντίστοιχα.

Οικονομικές Εξελίξεις στην Κυπριακή Οικονομία - 2016

Μετά από την πρωτόγνωρη περίοδο ύφεσης, και την επαναφορά σε θετικούς **ρυθμούς ανάπτυξης** το 2015, η κυπριακή οικονομία συνέχισε τη θετική της πορεία και το 2016 με το ρυθμό ανάπτυξης να επιταχύνεται. Οι θετικοί αυτοί ρυθμοί καταδεικνύουν την ουσιαστική ανάκαμψη της οικονομίας και την οριστική έξοδο της από την ύφεση. Για ολόκληρο το 2016, ο ρυθμός ανάπτυξης κυμάνθηκε στο 2.8% ξεπερνώντας τις αρχικές προβλέψεις, γεγονός που ενισχύει περαιτέρω το ήδη υπάρχον κλίμα βελτιωμένης εμπιστοσύνης, σε τοπικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Η πιο πάνω θετική εξέλιξη σημειώθηκε σε ένα ρευστό οικονομικά περιβάλλον, δεδομένων των γεωπολιτικών εξελίξεων στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου περιλαμβανομένου και του μεταναστευτικού προβλήματος. Επιπρόσθετα, η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε. (γνωστή ως «BREXIT»), επιδείνωσε περαιτέρω το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία. Ακόμα ένας εν δυνάμει αποσταθεροποιητικός παράγοντας υπήρξε η Ελλάδα, λόγω της αβεβαιότητας γύρω από την κατάληξη του τρίτου προγράμματος στήριξης.

Από πλευράς ζήτησης, το 2016 η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε να καταγράφει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, οι οποίοι ήταν ακόμη μεγαλύτεροι από το 2015, ενώ σε αντίθεση η δημόσια κατανάλωση συνέχισε να καταγράφει αρνητικούς ρυθμούς. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου συνέχισαν να καταγράφουν σημαντική αύξηση και το 2016 όπως και το 2015, μετά από συνεχείς σημαντικές μειώσεις για σειρά ετών.

Από τομεακής πλευράς, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης παρουσίασαν οι τομείς «ξενοδοχεία και εστιατόρια», «επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες», «λιανικό και χονδρικό εμπόριο», «μεταποίηση» και «κατασκευές». Αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης παρουσίασε ο τομέας «ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί». Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει για τον τομέα του τουρισμού, που παρά τις γενικά αντίξοες συνθήκες, το μεγάλο ανταγωνισμό από άλλους προορισμούς χαμηλότερου κόστους και την απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε, παρουσίασε αύξηση γύρω στο 20% για όλο το 2016, που σε απόλυτους αριθμούς αποτελεί την καλύτερη επίδοση που έχει καταγραφεί ποτέ στην Κύπρο.

Στην αγορά εργασίας, το ποσοστό **ανεργίας** κατά το 2016 διαμορφώθηκε στο 13.0% του εργατικού δυναμικού, έναντι ποσοστού ανεργίας 14.9% το 2015, αντικατοπτρίζοντας τάσεις περεταίρω αποκλιμάκωσης. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας παραμένει ψηλό καθώς και η ανεργία μεταξύ των νέων, η οποία όμως παρουσιάζει πτωτική τάση από τα μέσα του 2013. Τονίζεται ότι η ανεργία, και γενικότερα η αγορά εργασίας, κατά κανόνα παρουσιάζει χρονική υστέρηση έναντι των μεταβολών του ΑΕΠ ως εκ τούτου η ουσιαστική αποκλιμάκωση της θα επιτευχθεί μετά την εδραίωση της ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. Η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 2.7% το 2016 σε σύγκριση με αύξηση 1.9% τον προηγούμενο χρόνο.

Ο **Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή** (ΕΔΤΚ) κατά το 2016, παρουσίασε αρνητική μεταβολή της τάξης του -1.2% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Κατά το μήνα Δεκέμβριο 2016 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός ήταν θετικός μετά από την παρατεταμένη συνεχή αρνητική τάση του, η οποία ξεκίνησε περί τα τέλη του 2014. Ο ΕΔΤΚ, εξαιρουμένων των ενεργειακών προϊόντων, παρουσίασε μείωση της τάξης του -0.5% το 2016 σε σχέση με το 2015, ενώ ο εναρμονισμένος πληθωρισμός για τις τιμές ενέργειας σημείωσε σημαντική μείωση της τάξης του -9.5%. Οι πιο πάνω εξελίξεις του πληθωρισμού είναι άμεσα συνυφασμένες με την εξέλιξη των παγκόσμιων τιμών καυσίμων κατά το έτος αναφοράς, όπου η τιμή πετρελαίου ήταν κατά μέσο όρο \$43,5 το βαρέλι σε σύγκριση με \$52,4 το βαρέλι κατά τον προηγούμενο χρόνο, δηλαδή παρουσίασε μεταβολή της τάξης του -16.8%.

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2017

Διεθνής Οικονομία 2017

Σύμφωνα με τις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο παγκόσμιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης αναμένεται να επιταχυνθεί και να κυμανθεί στο 3.4% το 2017. Σημειώνεται ταυτόχρονα όμως ότι, η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη θεωρείται εύθραυστη, λόγω της συνεχιζόμενης πολιτικής αστάθειας σε διεθνές επίπεδο, της απόφασης του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε., καθώς και από τις προθέσεις της νέας Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής για επιβολή προστατευτικών μέτρων, ιδιαίτερα στις εμπορικές συναλλαγές.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας το 2017 αναμένεται να κυμανθεί οριακά πιο κάτω από το 2016 (1.9%), δηλαδή στο 1.8%. Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να παραμείνει ο κύριος μοχλός ανάπτυξης στην Ε.Ε., υποστηριζόμενη από τη συνεχή βελτίωση της απασχόλησης και την ονομαστική αύξηση των μισθών. Ωστόσο, η αναμενόμενη αύξηση του πληθωρισμού αναμένεται να περιορίσει την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, με αποτέλεσμα να επιβραδυνθεί σε κάποιο βαθμό η ιδιωτική κατανάλωση. Οι επενδύσεις αναμένεται να συνεχίσουν να αυξάνονται αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό, υποστηριζόμενες από το πολύ χαμηλό κόστος χρηματοδότησης και την ενίσχυση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας.

Ο μέσος όρος **ανεργίας** στην Ε.Ε. αναμένεται να μειωθεί στο 8.1% το 2017, παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το μέσο όρο του 2016 ύψους 8.5%.

Ο **πληθωρισμός στην Ε.Ε.** το 2017 αναμένεται να ανέλθει στο 1.8%, παρουσιάζοντας σημαντική επιτάχυνση σε σχέση με 0.3% το 2016.

Η οικονομική ανάπτυξη στο **Ηνωμένο Βασίλειο** αναμένεται να επιβραδυνθεί το 2017, γύρω στο 1,5% (έναντι 2.0% το 2016), εν μέσω προσδοκιών για αρνητικές επιπτώσεις από την απόφαση για έξοδο από την Ε.Ε. Η **Ρωσική** οικονομία προβλέπεται να επιταχυνθεί στο 0.8% το 2017, παρουσιάζοντας οριακή ανάπτυξη, σε σχέση με το 2016 (-0.6%).

Κυπριακή Οικονομία - 2017

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας το 2017 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 2.9%. Η συνεχιζόμενη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος, λόγω εν μέρει των σχετικά χαμηλών τιμών των ενεργειακών προϊόντων αλλά κυρίως λόγω της αύξησης στην απασχόληση, αναμένεται να συνεχίσουν να διατηρούν την ιδιωτική κατανάλωση σε ψηλά επίπεδα. Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση στην εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων, δύναται να έχει, σε κάποιο βαθμό, κάποιο αρνητικό αντίκτυπο στο διαθέσιμο εισόδημα. Οι προοπτικές στον τομέα των επαγγελματικών και ναυτιλιακών υπηρεσιών αναμένονται να συνεχίσουν να είναι θετικές. Επίσης, όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, οι ενδείξεις για το 2017 είναι επίσης θετικές. Όπως και το 2016, καθοριστικές για την πορεία της κυπριακής οικονομίας το 2017 θα συνεχίσουν να είναι οι εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα και ειδικά το πολύ ψηλό ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το εξωτερικό περιβάλλον και ειδικά η ρύθμιση της σχέσης του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ε.Ε. πιθανόν να επηρεάσει αρνητικά την κυπριακή οικονομία.

Για το 2017, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** αναμένεται να μετατραπεί σε θετικό και να αυξηθεί στο 1.1%, κυρίως λόγω των υψηλότερων τιμών ενέργειας, αλλά και της αυξημένης ζήτησης.

Το ποσοστό **ανεργίας** το 2017 αναμένεται να σημειώσει περαιτέρω μείωση και να κυμανθεί γύρω στο 11,5% του εργατικού δυναμικού.

Σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας μεσοπρόθεσμα αναμένεται να συνεχίσουν να παραμείνουν ευοίωνες. Με την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και την αναμενόμενη βελτίωση στη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η ανάπτυξη αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα. Το βελτιωμένο μακροοικονομικό περιβάλλον αναμένεται να έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, οι οποίες θεωρούνται κλειδί για την κυπριακή οικονομία. Επιπρόσθετα, η δημοσιονομική πολιτική αναμένεται να συνεισφέρει θετικά στην ανάπτυξη, μέσω αυξημένων δαπανών για επενδύσεις.

Η εγχώρια ζήτηση και ειδικότερα η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να συνεχίσει περίπου στα θετικά επίπεδα του 2016-2017, ενώ η ανεργία προβλέπεται να συνεχίσει την καθοδική της πορεία με ψηλότερους ρυθμούς. Όλα τα πιο πάνω, σε συνδυασμό με τις θετικές προσδοκίες όσον αφορά τις επενδυτικές προοπτικές που διανοίγονται στον τομέα των μεταφορών, της ενέργειας και του τουρισμού, δημιουργούν θετικές προοπτικές για την κυπριακή οικονομία.

Επίσης, μεσοπρόθεσμα αναμένονται σημαντικές ξένες επενδύσεις, κυρίως για εμπλουτιστικές εργασίες στον τομέα του τουρισμού (μαρίνες Αγίας Νάπας και Πάφου και Καζίνο), της εκπαίδευσης (υποδομές Πανεπιστημίου Κύπρου), των μεταφορών (διαχείριση λιμανιού Λεμεσού από στρατηγικούς επενδυτές, λιμάνι Λάρνακας) και της ενέργειας (καινοτόμες υποδομές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας).

Ταυτόχρονα όμως, επισημαίνονται δυνητικοί κίνδυνοι αποσταθεροποίησης της οικονομίας, όπως μια ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση του τραπεζικού τομέα ή χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής. Η κυπριακή οικονομία δύναται να επηρεαστεί από τυχόν προβληματική έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε., όπως και από την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Επίσης, το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία και η γενικότερη κλιμάκωση της τρομοκρατίας, επαυξάνουν το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία. Επιπρόσθετα, καταλύτης για τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της κυπριακής οικονομίας θα καταστεί ενδεχόμενη επίλυση του πολιτικού προβλήματος. Οι επιπτώσεις για την οικονομία μεσοπρόθεσμα κρίνονται ως θετικές αλλά θα εξαρτηθούν από τις παραμέτρους που θα διέπουν τη συμφωνία αυτή.

Από πλευράς πραγματικής οικονομίας, σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, το 2018 ο ρυθμός ανάπτυξης προβλέπεται να ανέλθει γύρω στο 2.9%, ενώ για τα έτη 2019 και 2020 αναμένεται να κυμανθεί στο 2.7%.

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της οικονομίας, ο ρυθμός **πληθωρισμού (ΔΤΚ)** για το 2018 προβλέπεται να κυμανθεί στο 1.0%, ενώ για τα έτη 2019 και 2020 προβλέπεται να ανέλθει στο 1.5% και 2.0% αντίστοιχα.

Το ποσοστό **ανεργίας** αναμένεται να μειωθεί γύρω στο 10.0% το 2018,, ακολούθως το 2019 να περιορισθεί στο 8.5% και το 2020 να μειωθεί περαιτέρω στο 7.0%.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζεται πίνακας με τους κυριότερους μακροοικονομικούς δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2013 έως 2020.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Βάσει των διαδικασιών που προνοούνται κάτω από το διορθωτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), τον Ιούλιο του 2010, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπίστωσε την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Κύπρο μετά από σχετική σύσταση της Επιτροπής, εφόσον το δημοσιονομικό έλλειμμα είχε ξεπεράσει σημαντικά το ανώτατο όριο του 3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος που προνοεί η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για λόγους που δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως παροδοικοί. Ως εκ τούτου, ενεργοποιήθηκε η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος με την έκδοση Σύστασης από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) προς στην Κυπριακή Δημοκρατία, όπως προβεί στη λήψη μέτρων για τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος, το αργότερο μέχρι το 2012, ενώ αργότερα η προθεσμία επεκτάθηκε μέχρι το 2016.

Μέσω της λήψης ουσιαστικών μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης κυρίως στο σκέλος των δαπανών, το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίστηκε στο 1.1% του ΑΕΠ κατά το 2015 (συμπεριλαμβανομένης της ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα με ποσό 175 εκ. ευρώ) σηματοδοτώντας τον τερματισμό της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος για την Κυπριακή Δημοκρατία, ένα χρόνο ενωρίτερα από την προθεσμία που είχε τεθεί.

Λόγω του τερματισμού της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος, η Κύπρος αυτόματα εντάχθηκε στο προληπτικό μέρος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, όπου πλέον θα πρέπει να τηρείται ο κανόνας του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Ισοζυγίου, όπου για την Κύπρο αυτό εξυπακούει μηδενικό διαρθρωτικό ισοζύγιο. Στις Συστάσεις που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016 για την Κυπριακή Δημοκρατία, μεταξύ άλλων, συστήνεται η τήρηση του στόχου για μηδενικό διαρθρωτικό ισοζύγιο κατά το 2016 και 2017, στηριζόμενη σε προβλέψεις ότι πιθανόν να υπάρξει απόκλιση από το στόχο για το 2017.

Σημειώνεται ότι, με τον τερματισμό της Δανειακής Σύμβασης με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), για την Κυπριακή Δημοκρατία ισχύουν πλέον οι πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου της Ε.Ε. που αφορά τον έλεγχο των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ε.Ε.. Αυτό συνεπάγεται ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να εκδίδει, όπως και για κάθε κράτος μέλος, Συστάσεις για λήψη μέτρων από την Κυπριακή Δημοκρατία. Επίσης γίνεται έλεγχος για τυχόν ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure).

Περαιτέρω, το Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος (Draft Budgetary Plan) της Κυπριακής Δημοκρατίας εξετάζεται, σε ετήσια βάση, ενδελεχώς από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη δυνατότητα έκδοσης δημόσιων εισηγήσεων από την Επιτροπή για τυχόν τροποποίηση του σε περίπτωση που αποκλίνει από τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι των προνοιών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Κατά την πρόσφατη εξέταση των Σχεδίων Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι για έξι χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου, υπάρχει κίνδυνος για μη ικανοποίηση των δημοσιονομικών κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης εντός του 2017 και ως εκ τούτου συνέστησε τη λήψη των απαραίτητων μέτρων στα πλαίσια της διαδικασίας του εθνικού Προϋπολογισμού.

Η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το κοινοτικό κекτημένο τίθεται αυτόματα κάτω από τη λεγόμενη μεταπρογραμματική εποπτεία ("Post Programme Surveillance"), μέχρι να αποπληρωθεί τουλάχιστον το 75% του δανείου προς τον ΕΜΣ. Η εποπτεία διεξάγεται σε εξαμηνιαία βάση και αξιολογεί τη δημοσιονομική πολιτική της χώρας, τυχόν ανάκληση μέτρων που έχουν εισαχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και τη δυνατότητα μας για αποπληρωμή του χρέους προς τον ΕΜΣ.

1. Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2016

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το 2016 μετατράπηκε σε πλεονασματικό φθάνοντας το 0,4% του ΑΕΠ σε σχέση με εκτίμηση¹ για ελλειμματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του -0,3% του ΑΕΠ, σημειώνοντας δηλαδή θετική απόκλιση 0,7 ποσοστιαίων μονάδων. Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης ήταν πλεονασματικό και ανήλθε στο 3,0% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με τον προβλεπόμενο στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 2,3%. Οι θετικές εξελίξεις στα δημόσια οικονομικά οφείλονται εν μέρει στο ευνοϊκότερο μακροοικονομικό περιβάλλον σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, το οποίο οδήγησε σε μείωση συγκεκριμένων δαπανών μέσω των αυτόματων σταθεροποιητών, σε συνδυασμό με την κατάρτιση και υλοποίηση ενός συνετούς προϋπολογισμού.

Αναλυτικότερα, τα δημόσια έσοδα σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, όπως αυτές παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2017, ήταν αυξημένα κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας θετικό ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 1,5%.

Σημαντικότερος λόγος της θετικής αυτής εξέλιξης στα δημόσια έσοδα ήταν οι εισπράξεις από φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών, οι οποίοι παρουσίασαν ετήσια αύξηση 5,1% και θετική απόκλιση 0,3 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη.

Οι εισπράξεις από φόρους επί του εισοδήματος και του πλούτου είχαν θετική απόκλιση 0,2 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ σε σχέση με την αρχική εκτίμηση, παρουσιάζοντας αρνητική ετήσια μεταβολή της τάξης του 0,3% λόγω μειωμένων εσόδων από φόρο ακίνητης ιδιοκτησίας, λόγω της νομοθετικής ρύθμισης για μείωση του φόρου κατά 75% το 2016 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, καθώς και λόγω μείωσης των εισπράξεων από το φόρο στην πηγή εισοδήματος από τόκους, ως απόρροια της συνεχιζόμενης μείωσης των καταθετικών επιτοκίων.

Θετική πορεία παρουσίασαν επίσης οι κοινωνικές εισφορές οι οποίες αυξήθηκαν κατά 3,7% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, αντικατοπτρίζοντας τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Η απόκλιση από τις αρχικές εκτιμήσεις ήταν οριακά αρνητική κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ.

Τα μη φορολογικά έσοδα συνολικά παρουσίασαν αρνητική μεταβολή σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο της τάξης του 10,1%, λόγω του μειωμένου μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου κατά περίπου €40 εκατομμύρια σε σχέση με αυτό του προηγούμενου χρόνου, καθώς και λόγω μειώσεων στα επίπεδα χρηματοδότησης από τον Προϋπολογισμό της Ε.Ε. για διαρθρωτικά και άλλα προγράμματα. Σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη, η κατηγορία αυτή παρουσίασε θετική απόκλιση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες, καθώς επίσης και οι πρωτογενείς δαπάνες, σε ονομαστικούς όρους, ήταν ψηλότερες κατά το 2016 σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασαν μείωση κατά περίπου 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ.

¹ Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2017 (ΣΔΠ 2017), Οκτώβριος 2016 (https://ec.europa.eu/info/files/draft-budgetary-plan-cyprus-2017_en)

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στις κεφαλαιουχικές δαπάνες οι οποίες παρουσίασαν θετική απόκλιση κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, κυρίως λόγω αυξημένου ποσοστού υλοποίησης αναπτυξιακών έργων καθώς και λόγω αυξημένων δαπανών για την ασφάλεια.

Οι κοινωνικές παροχές κατά το 2016 ήταν ψηλότερες από τις αρχικές εκτιμήσεις κατά περίπου 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ και παρουσίασαν θετική ετήσια μεταβολή της τάξης του 3,9% σε σχέση με το 2015. Κύριος λόγος της αύξησης αυτής ήταν οι πληρωμές για Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα το οποίο στοχεύει στη διασφάλιση ενός ελάχιστου αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι οι πληρωμές για ανεργιακά επιδόματα και αποζημιώσεις λόγω πλεονασμού παρουσίασαν μείωση 6,9% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, αντικατοπτρίζοντας τη βελτίωση στην αγορά εργασίας.

Οι απολαβές προσωπικού κατά το έτος αναφοράς παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του -0,5% σε σχέση με το 2015 ως αποτέλεσμα της περαιτέρω μείωσης της απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση και της μείωσης των αφυπηρετήσεων προσωπικού. Σε σχέση με την αρχική εκτίμηση η κατηγορία αυτή δαπανών ήταν μειωμένη κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Οι δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ήταν στα ίδια περίπου επίπεδα με τις αρχικές εκτιμήσεις.

Η κατηγορία άλλες τρέχουσες δαπάνες κατά το 2016 παρουσίασε ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του -39,2% σε σχέση με το 2015, λόγω ανακεφαλαιοποίησης των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων με ποσό ύψους €175 εκ κατά το 2015. Σε σχέση με την αρχική εκτίμηση, η κατηγορία αυτή παρουσίασε αρνητική απόκλιση κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για το 2016 σε σύγκριση με τις αρχικές προβλέψεις:

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2016

	(Εκατομμύρια Ευρώ)			(% ΑΕΠ)*		
	Εκτιμήσεις 2016, (ΣΔΠ 2017)	Τελικά	Απόκλιση	Εκτιμήσεις 2016, (ΣΔΠ 2017)	Τελικά	Απόκλιση
	1	2	2-1	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	6.839	7.019	181	38,7	39,2	0,5
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2.648	2.733	85	15,0	15,3	0,3
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.704	1.755	51	9,6	9,8	0,2
Κοινωνικές εισφορές	1.533	1.538	4	8,7	8,6	-0,1
Άλλα έσοδα	954	994	40	5,4	5,6	0,2
Συνολικές Δαπάνες	6.892	6.955	63	39,0	38,9	-0,1
Μισθολογικές Απολαβές	2.259	2.256	-3	12,8	12,6	-0,2
Ενδιάμεση Κατανάλωση	633	646	13	3,6	3,6	0,0
Κοινωνικές παροχές	2.539	2.563	24	14,4	14,3	-0,1

Τόκοι	463	465	2	2,6	2,6	0,0
Επιδότησεις	101	97	-4	0,6	0,5	-0,1
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	561	481	-80	3,2	2,7	-0,5
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	336	447	111	1,9	2,5	0,6
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-53	64	117	-0,3	0,4	0,7
Πρωτογενές Ισοζύγιο	410	529	119	2,3	3,0	0,7
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.429	6.490	61	36,4	36,3	-0,1

* το ονομαστικό ΑΕΠ για το 2016 ήταν ύψους €17.901 εκ. Κατά την υποβολή του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2017 (ΣΔΠ 2017), η εκτίμηση για το ΑΕΠ για το 2016 ήταν €17.682 εκ.

Το δημόσιο χρέος κατά το 2016 ανήλθε στο 107,8% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 108,7% του ΑΕΠ με βάση τις αρχικές εκτιμήσεις που παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2017, λόγω του ψηλότερου από το αναμενόμενο πρωτογενούς πλεονάσματος κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος κατά το 2016 ανήλθε σε €19.298 εκ. σε σύγκριση με δημόσιο χρέος ύψους €18.961 εκ. το 2015, ως αποτέλεσμα της αύξησης των ρευστών διαθέσιμων του κράτους για χρηματοδότηση των αναγκών του 2017.

Οι καθαρές πηγές χρηματοδότησης προήλθαν ως επί τω πλείστον από ομόλογα του εξωτερικού και τα εγχώρια ομόλογα για φυσικά πρόσωπα. Η καθαρή ετήσια χρηματοδότηση, δηλαδή οι εκδόσεις νέου χρέους μείον οι αποπληρωμές, ανήλθε στα €341 εκ. Τα ρευστά διαθέσιμα της κεντρικής κυβέρνησης αυξήθηκαν κατά €321 εκ.

Αναλυτική κατάσταση της ετήσιας χρηματοδότησης ανά πηγή και της ετήσιας μεταβολής των ρευστών διαθεσίμων παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας: Καθαρή ετήσια χρηματοδότηση ανά πηγή το 2016

	€ εκ.
Κυβερνητικοί τίτλοι	401
εκ των οποίων:	
Γραμμάτια Δημοσίου και Ευρωπαϊκά Εμπορικά Χρεόγραφα	(100)
Ομόλογα για φυσικά πρόσωπα	278
Εγγύρια ομόλογα	(607)
Ομόλογα εξωτερικού (EMTN)	830
Δάνεια	(60)
Σύνολο καθαρής ετήσιας χρηματοδότησης	341
Ετήσια μεταβολή ρευστών διαθεσίμων (2016/2015)	321

2. Δημοσιονομικές Προοπτικές 2017

Σύμφωνα με τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις, οι εκτιμήσεις² όσον αφορά τα δημόσια οικονομικά για το 2017, είναι ότι το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης θα ανέλθει γύρω στα €493 εκ. από τα €529 εκ. το 2016 ή ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 2,6% σε σύγκριση με 3,0% τον προηγούμενο χρόνο. Το δημοσιονομικό ισοζύγιο εκτιμάται ότι θα περιορισθεί στα €35 εκ. σε σύγκριση με €64 εκ. το 2016 ή ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 0,4% το 2016 στο 0,2%, του ΑΕΠ.

Η υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων κατά την περίοδο του μακροοικονομικού προγράμματος και ιδιαίτερα κατά το 2016, η καλύτερη συγκριτικά επίδοση της οικονομίας από ότι αρχικά αναμενόταν, αλλά και η εφαρμογή μιας συνετούς υπό τις περιστάσεις δημοσιονομική πολιτική βασιζόμενη σε ένα ρεαλιστικό

² Εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2017.

μακροοικονομικό σενάριο, διασφαλίζει τη διατήρηση των δημοσιονομικών επιτευγμάτων και την ικανοποίηση του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Στόχου.

Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική καθότι δημιουργείται η ευχέρεια υιοθέτησης μιας συνετής δημοσιονομικά στάσης επιτρέποντας τη διατήρηση υψηλών πλεονασμάτων μέχρι και 3% του ΑΕΠ, υποστηρίζοντας τη σταθερή μείωση του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ με ικανοποιητικούς ρυθμούς.

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2016, εκτιμήσεις 2017

	(Εκατομμύρια Ευρώ)		
	Τελικά 2016	Εκτίμηση 2017*	ετήσια % μεταβολή
	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	7.019	7.190	2,4
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	2.733	2.812	2,9
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.755	1.685	-4,0
Κοινωνικές εισφορές	1.538	1.621	5,5
Άλλα έσοδα	994	1.071	7,8
Συνολικές Δαπάνες	6.955	7.155	2,9
Μισθολογικές Απολαβές	2.256	2.338	3,6
Ενδιάμεση Κατανάλωση	646	658	1,9
Κοινωνικές παροχές	2.563	2.594	1,2
Τόκοι	465	458	-1,5
Επιδοτήσεις	97	95	-2,3
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	481	497	3,4
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	447	515	15,2
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	64	35	
% του ΑΕΠ	0,4	0,2	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	529	493	
% του ΑΕΠ	3,0	2,6	
Πρωτογενείς Δαπάνες	6,490	6,697	
% του ΑΕΠ	36,3	35,9	

* Εκτίμηση Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2017.

3. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2018-2020 – Γενική Κυβέρνηση

Ο Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος (ΜΔΣ)³ όπως έχει καθορισθεί συνάδει με τις πρόνοιες του Σύμφωνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και παραμένει ως το ισοσκελισμένο διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο. Σημειώνεται ότι τυχόν απρόβλεπτες θετικές αποκλίσεις στο σκέλος εσόδων από τις αρχικές προβλέψεις, θα χρησιμοποιηθούν για τη μείωση του χρέους.

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί στόχοι που έχουν υιοθετηθεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από αυτό, στη βάση ενός ρεαλιστικού μακροοικονομικού πλαισίου, έχουν διαμορφωθεί ως ακολούθως:

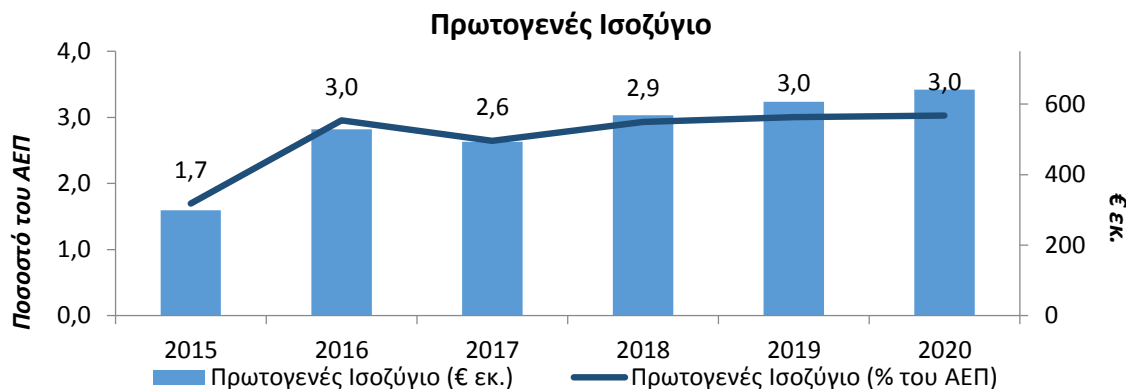
Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€εκ.)	Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)
2015	299	1,7
2016	529	3,0
2017 ^ε	493	2,6
2018 ^π	568	2,9
2019 ^π	607	3,0
2020 ^π	641	3,0

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Οι δημοσιονομικοί στόχοι καθορίζονται σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου⁴, όπου αποτυπώνονται με περισσότερη διαφάνεια οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους, καθώς και οι προεκτάσεις της σε σχέση με το δημόσιο χρέος. Η επίτευξη και η διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων είναι πολύ σημαντική λόγω του ότι δεν δημιουργούν πρόσθετες χρηματοδοτικές ανάγκες επιτρέποντας την τακτική εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους και ανακτώντας και διατηρώντας την εμπιστοσύνη των αγορών προς τις προοπτικές της οικονομίας. Επιπλέον, διασφαλίζεται η πτωτική πορεία του δημοσίου χρέους και ελευθερώνονται χρηματοδοτικοί πόροι για περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

³ Το δημοσιονομικό ισοζύγιο σε κυκλικώς προσαρμοσμένους όρους, και χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα.

⁴ Πρωτογενές ισοζύγιο είναι το δημοσιονομικό ισοζύγιο εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους.

Τα έσοδα και οι πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία αναμένεται να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

	2016	2017 ^ε	2018 ^π	2019 ^π	2020 ^π
Δημόσια Έσοδα	7.019	7.190	7.438	7.756	8.017
Πρωτογενείς Δαπάνες	6.490	6.697	6.869	7.149	7.375
Πρωτογενές Ισοζύγιο	529	493	568	607	641

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** το 2017 αναμένεται να ανέλθουν στα €7.190 εκ. σε σχέση με €7.019 εκ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 2,4%. Στις εκτιμήσεις λαμβάνεται υπόψη η μειωμένη σε σχέση με το 2016 καταβολή μερίσματος από την Κεντρική Τράπεζα κατά περίπου €40 εκατομμύρια, η μείωση των εισπράξεων του φόρου προστιθέμενης αξίας⁵ κατά περίπου €20 εκ. ως αποτέλεσμα της τροποποίησης του πλαισίου εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και η μείωση εισπραχθέντων φόρων επί του εισοδήματος και του πλούτου λόγω της πλήρους κατάργησης του φόρου ακίνητης περιουσίας από την 1^η Ιανουαρίου 2017. Μείωση στα δημόσια έσοδα αναμένεται να επέλθει και από τον τερματισμό της εφαρμογής της έκτακτης εισφοράς επί των απολαβών των εργοδοτούμενων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

Το 2018, 2019 και 2020 λόγω της αναμενόμενης περαιτέρω βελτίωσης του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, καθώς και της αύξησης των συντελεστών στις συνεισφορές στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων από το 2019, ο ρυθμός ανάπτυξης των **δημόσιων εσόδων** αναμένεται να επιταχυνθεί με ποσοστό ύψους 3,4%, 4,3% και 3,4% αντίστοιχα:

⁵ Υιοθέτηση Κανονισμού που αφορά την επιβολή και καταβολή του ΦΠΑ για τις διαδικτυακές υπηρεσίες στη χώρα όπου παρέχονται οι εν λόγω υπηρεσίες.

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης, 2016-2020

	2016 τελικά € εκ 1	2017 εκτίμ. € εκ 2	% 2/1	2018 πρόβλ € εκ 3	% 3/2	2019 πρόβλ € εκ 4	% 4/3	2020 πρόβλ € εκ 5	% 5/4
Φόροι στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	2.733	2.812	2,9	2.909	3,4	3.008	3,4	3.126	3,9
Φόροι στο Εισόδημα και τον Πλούτο	1.755	1.685	-4,0	1.751	3,9	1.814	3,6	1.882	3,8
Εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	1.538	1.621	5,5	1.710	5,5	1.916	12,1	2.024	5,6
Εισόδημα από Περιουσία (Τόκοι, μερίσματα, μετοχές)	190	197	3,4	187	-4,8	187	0,0	187	0,0
Άλλα Έσοδα (παροχή υπηρεσιών, τρέχουσες κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις)	803	874	8,8	880	0,7	831	-5,6	798	-3,9
Σύνολο	7.019	7.190	2,4	7.438	3,4	7.756	4,3	8.017	3,4

Οι **πρωτογενείς δαπάνες** το 2017 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση ύψους 3,2% σε σύγκριση με το 2016 λόγω κυρίως της αναμενόμενης αύξησης στις απολαβές προσωπικού, ως αποτέλεσμα της κατάργησης της έκτακτης εισφοράς αξιωματούχων, εργοδοτούμενων και συνταξιούχων της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, της αποπαγοποίησης των απολαβών του προσωπικού του δημόσιου τομέα και της πρόσληψης προσωπικού για την άμυνα και την ασφάλεια, καθώς και λόγω της προβλεπόμενης αύξησης των κεφαλαιουχικών δαπανών.

Το 2018, οι **πρωτογενείς δαπάνες** αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 2,6% σε σύγκριση με το 2017, λαμβανομένων υπόψη των αυξήσεων των κοινωνικών παροχών ως απόρροια των αυξήσεων για συντάξεις του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων σύμφωνα με τους αναλογιστικούς υπολογισμούς, όπως επίσης και της εκτίμησης για περαιτέρω αυξήσεις στις κεφαλαιουχικές δαπάνες.

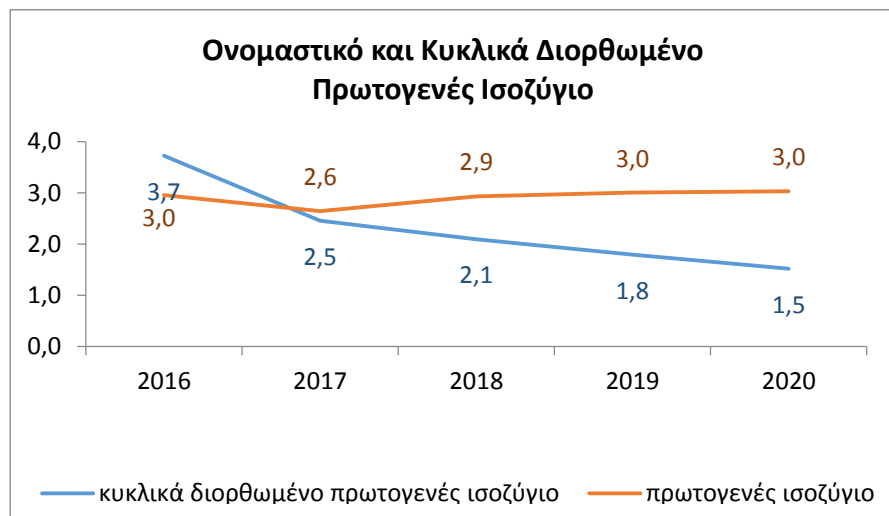
Τα επόμενα χρόνια, το 2019 και 2020, προβλέπεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης των **πρωτογενών δαπανών** θα φθάσει το 4,1% και 3,2% αντίστοιχα. Αναλυτικότερα η εικόνα των δημοσίων δαπανών για τη περίοδο 2016-2020 έχει ως ακολούθως:

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης 2016-2020

	2016 τελικά € εκ 1	2017 εκτίμηση € εκ 2	% 2/1	2018 πρόβλ. € εκ 3	% 3/2	2019 πρόβλ. € εκ 4	% 4/3	2020 πρόβλ. € εκ 5	% 5/4
--	-----------------------------	-------------------------------	----------	-----------------------------	----------	-----------------------------	----------	-----------------------------	----------

Απολαβές Προσωπικού	2.256	2.338	3,6	2.393	2,4	2.466	3,0	2.530	2,6
Ενδιάμεση Κατανάλωση	646	658	1,9	669	1,8	684	2,2	703	2,7
Κοινωνικές Παροχές	2.563	2.594	1,2	2.640	1,8	2.697	2,2	2.763	2,4
Πληρωμές Τόκων	465	458	-1,5	492	7,4	523	6,4	550	5,2
Επιχορηγήσεις	97	95	-2,3	95	0,0	95	0,0	95	0,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	447	515	15,2	536	4,0	637	18,9	683	7,1
Άλλες	481	497	3,4	536	7,8	569	6,1	602	5,9
ΣΥΝΟΛΟ	6.955	7.155	2,9	7.361	2,9	7.672	4,2	7.925	3,3
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	6.490	6.697	3,2	6.869	2,6	7.149	4,1	7.375	3,2

Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικό και ότι θα διατηρηθεί γύρω στο 3,0% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2018-2020. Το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές ισοζύγιο, λαμβάνοντας υπόψη το προβλεπόμενο χάσμα από το δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης, το οποίο προβλέπεται να είναι θετικό και να μεγεθύνεται για την περίοδο 2017-2020, χρησιμοποιώντας την κοινή μεθοδολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις εκτιμήσεις του δυνητικού ΑΕΠ, προβλέπεται να είναι επίσης πλεονασματικό και να περιορισθεί από το 2,5% του ΑΕΠ το 2017, γύρω στο 1,5% του ΑΕΠ το 2020.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Κατά το 2016, το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 107,8% του ΑΕΠ, σε σχέση με 107,5% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος τέλος του 2016 ανήλθε περίπου στα €19,3 δις σε σχέση με €19,0 δις τέλος του 2015. Η αύξηση του δημόσιου χρέους εξηγείται κυρίως από την αύξηση ρευστών διαθεσίμων από 8,1% του ΑΕΠ το 2015 σε 10,6% του ΑΕΠ το 2016. Με βάση εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να τεθεί σε πτωτική πορεία από το 2017 και να περιορισθεί στο 88,8% του ΑΕΠ το 2020.

Η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους είναι στενά συνυφασμένη με τη διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης του 3% του ΑΕΠ. Γι' αυτό η διατήρηση μιας συνετούς δημοσιονομικής πολιτικής όπως προβλέπεται και στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι σημαντική, αφού συντείνει στην τοποθέτηση και διατήρηση μιας πτωτικής πορείας του δημοσίου χρέους, ελευθερώνοντας έτσι χρηματοδοτικούς πόρους για ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η πορεία του δημοσίου χρέους για τα έτη 2015-2020, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χρηματοδοτικές ανάγκες, καθώς και το πρωτογενές ισοζύγιο.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Δημόσιο Χρέος	107,5	107,8	104,0	99,7	94,6	88,8
Χρηματοδοτικές Ανάγκες	16,1	9,0	4,5	6,9	10,8	9,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο	3,0	3,0	2,6	2,9	3,0	3,0

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος θα τεθεί σε πτωτική τροχιά από το 2017 και θα περιορισθεί στο 104,0% του ΑΕΠ. Ακολούθως, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 2018 και 2019 θα κατέλθει στο 99,7% και 94,6%, αντίστοιχα, ενώ το 2020 προβλέπεται να συρρικνωθεί περαιτέρω και να περιορισθεί στο 88,8% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές, με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημόσιου χρέους.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 91,9% του ΑΕΠ το 2020 και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 12 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης

του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14, φθάνοντας στο 101,3% το 2020. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.

- Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 96,2% του ΑΕΠ το 2020.
- Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 100% του ΑΕΠ το 2020. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

	2016	2017	2018	2019	2020
Βασικό σενάριο	107,8	104,0	99,7	94,6	88,8
1. Αυξημένο πραγματικό επιτόκιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	107,8	104,8	101,4	97,0	91,9
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	107,8	106,3	105,0	103,3	101,3
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	107,8	105,9	103,5	100,2	96,2
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	107,8	106,2	104,2	101,2	97,4

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ - ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2017 ΚΑΙ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΜΔΠ) 2018-2020

Τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τριετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα και να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2016-2020 (Προϋπολογισμός)

	2016	2017 Προϋπολογισμός	2017 Αναθεωρημένος	2018 ΜΔΠ	2019 ΜΔΠ	2020 ΜΔΠ
Άμεσοι Φόροι	2.174	2.152	2.131	2.214	2.305	2.411
Έμμεσοι Φόροι	2.833	2.759	2.915	3.015	3.133	3.272
Μη Φορολογικά Έσοδα	924	969	1.126	1.056	1.085	1.096
ΣΥΝΟΛΟ	5.931	5.880	6.172	6.285	6.524	6.779

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €6.300 εκ., €6.450 εκ. και €6.550 εκ για το 2018, το 2019 και το 2020 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της πολιτικής, όπως περιγράφονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής στο Κεφάλαιο 2 και τη Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης στο Κεφάλαιο 3, πιο πάνω, τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο χωρίς τις αποπληρωμές δανείων και των τόκων επικαιροποιούνται ως ακολούθως:

Συνολικές Δαπάνες κατά Υπουργείο⁶

	Τελικά 2016	Εγκρμ. Προϋπολ 2017	ΜΔΠ 2018	ΜΔΠ. 2019	ΜΔΠ 2020
	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.	€ εκ.
Συνταγματικές Εξουσίες	57	66	65	67	67
Συνταγματικές Υπηρεσίες	42	25	27	27	27
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	9	14	16	16	16
Άμυνας	287	352	352	352	352
Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	223	239	224	239	242
Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης	250	283	294	295	305
Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	40	38	47	47	46
Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	960	914	930	938	940
Εσωτερικών	446	501	510	515	515
Εξωτερικών	69	79	81	81	81
Οικονομικών	1.474	1.572	1.601	1.687	1.759
Ανεξάρτητα Γραφεία	51	242	257	258	258
Παιδείας και Πολιτισμού	960	995	1.033	1.036	1.041
Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων	246	270	290	301	301
Υγείας	508	560	573	591	600
Σύνολο	5.622	6.148	6.300	6.450	6.550

Ο καθορισμός των πιο πάνω οροφών δαπανών με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις τρέχουσες εκτιμήσεις συμβάλλει στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Σημειώνεται ότι, τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2018-2020 επικαιροποιούνται για το έτος 2018 σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2017 και του ΜΔΠ 2017-2019 λόγω ουσιαστικής διαφοροποίησης του μακροοικονομικού πλαισίου, καθώς και του δημοσιονομικού αποτελέσματος του 2016. Με την τροποποίηση αυτή των ανώτατων ορίων, οι δημοσιονομικοί στόχοι δεν τίθενται σε κίνδυνο.

Τονίζεται ότι, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων στηρίζεται στην τήρηση των ανωτάτων οροφών δαπανών. Οποιαδήποτε απόκλιση θα θέσει σε αμφιβολία την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και κατ' επέκταση την αξιοπιστία της κυπριακής οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που

⁶Συνολικές δαπάνες κατά Υπουργείο εξαιρουμένων των αποπληρωμών και των δαπανών για τόκους.

εξυπακούουν πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (με πλήρη ανάλυση του ετησίου και μεσοπρόθεσμου κόστους που η πρόταση συνεπάγεται). Όσον αφορά προτάσεις που τροποποιούν υφιστάμενες πολιτικές περιλαμβανομένων και της ένταξης έργων/ προγραμμάτων θα εξετάζονται νοουμένου ότι το δημοσιονομικό κόστος θα καλύπτεται από εξοικονομήσεις.

Σχετικά με την υλοποίηση νέων έργων, (κατασκευαστικά και υποδομής) σύμφωνα με τη μεθοδολογία που θα ακολουθείται, όλα τα νέα έργα πριν περιληφθούν στον προϋπολογισμό θα πρέπει να έχουν περάσει από την διαδικασία προεπιλογής δηλαδή να έχουν εγκεκριμένα Σημειώματα Έργου (Project Concept Notes-PCN). Σημειώνεται ότι, έργα με κόστος μικρότερο των €0,5 εκ δεν απαιτείται εγκεκριμένο Σημείωμα Έργου εκτός αν ο Υπουργός Οικονομικών αποφασίσει διαφορετικά.

Με βάση τα Σημειώματα Έργου, η αξιολόγηση για τη βιωσιμότητα θα γίνεται από τη ΓΔ – ΕΠΣΑ και για την οικονομική προσιτότητα από το Υπουργείο Οικονομικών. Στο παρόν στάδιο θα εξαιρούνται από τη διαδικασία έργα που συγχρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία και έργα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Όσα έργα τυγχάνουν θετικής αξιολόγησης (βιωσιμότητας και προσιτότητας), κατατίθενται στο Υπουργικό Συμβούλιο για λήψη τελικής απόφασης με βάση τα πιο κάτω:

- (α) για έργα με κεφαλαιουχικό κόστος άνω του €0,5 εκ και χαμηλότερο των €5,0 εκ., δύναται να περιληφθεί σχετική πρόνοια στον προϋπολογισμό για έναρξη της υλοποίησης τους νοουμένου ότι υπάρχει το δημοσιονομικό περιθώριο και ικανοποιείται η ανώτατη οροφή του αρμόδιου Υπουργείου/Ανεξάρτητης Υπηρεσίας.
- (β) για έργα με κεφαλαιουχικό κόστος €5,0 εκ. και άνω και νοουμένου ότι υπάρχει το δημοσιονομικό περιθώριο και ικανοποιείται η ανώτατη οροφή του αρμόδιου Υπουργείου/Ανεξάρτητης Υπηρεσίας:
 - i. επιλογή των έργων για τα οποία θα διενεργηθεί μελέτη βιωσιμότητας και περίληψης των αναγκαίων πιστώσεων στον προϋπολογισμό για τη διεξαγωγή της μελέτης.
 - ii. εάν λόγω της φύσης τους δεν ενδείκνυται να ετοιμαστεί μελέτη βιωσιμότητας και νοουμένου ότι έχει ήδη παραχωρηθεί έγκριση από τον Υπουργό Οικονομικών, δύναται να περιληφθούν οι αναγκαίες πιστώσεις στον προϋπολογισμό για έναρξη της διαδικασίας υλοποίησής τους.

Νοείται ότι από την έναρξη της νέας διαδικασίας δεν προωθείται η διαδικασία υλοποίησης οποιωνδήποτε νέων μελετών, τεχνικών ή βιωσιμότητας, από τα σχετικά Άρθρα του προϋπολογισμού του κάθε Υπουργείου /Τμήματος /Ανεξάρτητης Υπηρεσίας. Τα έργα για τα οποία έχουν ήδη ξεκινήσει οι σχετικές μελέτες, έτυχαν ξεχωριστής εξέτασης και δόθηκαν σχετικές οδηγίες από τον Υπουργό Οικονομικών ως προς την απαίτηση για υποβολή Σημειώματος Έργου.

Η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται για πρώτη φορά με την ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2018 και το ΜΔΠ του 2018 – 2020 όπου τα νέα έργα που έχουν τύχει θετικής αξιολόγησης με βάση τα Σημειώματα Έργου θα είναι επιλέξιμα για περίληψη τους στον Προϋπολογισμό του 2018 και ΜΔΠ του 2018 -2020 με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Σε γενικές γραμμές όλα τα έργα κρίθηκαν προκαταρκτικά ως βιώσιμα με εξαίρεση το Δρόμο Πόλης – Πάφου (νέος σχεδιασμός ο οποίος θα επανεξεταστεί) ενώ όσον αφορά το κριτήριο της προσιτότητας για το 2018, τα ακόλουθα έργα υποδομής με συνολικό κόστος άνω των €5 εκ ικανοποιούν το κριτήριο αυτό:

- Κρατικό Χημείο
- Έργα υποδομής στο Βασιλικό για τις ενεργειακές εγκαταστάσεις
- Ειδική Σχολή Αποστόλου Λουκά
- Τεχνική Σχολή Αγίου Λαζάρου
- Αγωγός Βασιλικού (μεταφοράς νερού στη Λευκωσία)
- Δρόμος Πόλης – Πάφου
- Δρόμος Λεμεσού – Σαϊτά (Α φάση)

Σημειώνεται ότι, τα πιο πάνω νέα έργα υποδομής είναι ώριμα και μπορούν να περιληφθούν στον Προϋπολογισμό του 2018 για υλοποίηση. Στο ΜΔΠ 2018-2020 θα μπορούν να περιληφθούν επιπρόσθετα νέα έργα που αναμένεται ότι θα ωριμάσουν εντός του 2018 και θα είναι έτοιμα για υλοποίηση εντός του 2019 και 2020 νοουμένου ότι πληρούν το κριτήριο της προσιτότητας και είναι εντός των οροφών των Υπουργείων τους.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Το ΣΠΔΠ 2018-2020 ετοιμάστηκε αφού έλαβε υπόψη τόσο τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις της κυπριακής οικονομίας και ιδιαίτερα στον τραπεζικό τομέα, όσο και τις μακροοικονομικές προβλέψεις για την επόμενη τριετία και τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Σημειώνεται ταυτόχρονα η ύπαρξη κινδύνων, οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν το βασικό μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι του ΣΠΔΠ 2018-2020. Από πλευράς εσωτερικού περιβάλλοντος, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές.

Πρώτο, από τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας λόγω του ακόμα πολύ ψηλού ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τυχόν μη αποκλιμάκωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και βελτίωση της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά την κυπριακή οικονομία μέσω της επιδείνωσης της κεφαλαιουχικής επάρκειας των ιδρυμάτων, της κερδοφορίας τους και της αναμικτής παραχώρησης πιστώσεων στην οικονομία.

Δεύτερο, από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν από δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό και αφορούν υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων καθώς και αποφάσεις της κυβέρνησης στα πλαίσια της εφαρμογής μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Τρίτο, από επιβράδυνση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας ή χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Ωστόσο, οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι είναι εξωτερικοί. Το οικονομικό περιβάλλον στις Η.Π.Α., ΕΕ και ευρωζώνη εξακολουθεί να είναι σχετικά ασταθές με ενδεχόμενες επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία. Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου περιλαμβανομένου και του μεταναστευτικού προβλήματος, προκαλούν αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω, τυχόν προβληματική έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με πιθανές

προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β και αύξηση κόστους δανεισμού για το κράτος).

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στα πλαίσια της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών, περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται στο δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της.

Σε συνέχεια της μελέτης που διεξήχθη για τα οριζόντια θέματα εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας (σύστημα αμοιβών και όρων απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, σύστημα αξιολόγησης της απόδοσης του προσωπικού) και της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς, διαμορφώθηκαν και προωθήθηκαν οι αναγκαίες μεταρρυθμιστικές δράσεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων για μελέτη και ψήφιση. Με τα νομοσχέδια αυτά προβλέπεται η εισαγωγή:

- νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και την επιλογή υποψηφίων για πλήρωση των ανελικτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, με εισαγωγή και νέας κατηγορίας θέσεων, αυτής της «Διατμηματικής Προαγωγής», με σκοπό την ενίσχυση/ενθάρρυνση της κινητικότητας.
- νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατμηματικής προαγωγής και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.
- μηχανισμού που να διασφαλίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των δαπανών απασχόλησης στο Δημόσιο σε βιώσιμα επίπεδα.

Παράλληλα, για σκοπούς αποτελεσματικότερης αξιοποίησης του προσωπικού της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου, κατατέθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων για μελέτη και ψήφιση, νομοσχέδιο που ρυθμίζει την κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου, καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου.

Τα πιο πάνω νομοσχέδια συζητήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του 2016 σε συνεδρίες της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού και στη συνέχεια τέθηκαν για ψήφιση από την Ολομέλεια της Βουλής, η οποία, ωστόσο, καταψήφισε τα πέντε από τα έξι νομοσχέδια. Το νομοσχέδιο για την κινητικότητα στον ευρύτερο δημόσιο τομέα έχει πρόσφατα ψηφιστεί σε Νόμο από την Ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων (5.5.2017). Η Κυβέρνηση, μέσω του Υφυπουργού παρά τω Προέδρω, ως αρμόδιου για θέματα διοικητικής μεταρρύθμισης, θα επιδιώξει τη συνέχιση του διαλόγου με τα πολιτικά κόμματα και άλλους εμπλεκόμενους φορείς σε μια νέα προσπάθεια να επιτευχθεί συμφωνία για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας στα οριζόντια θέματα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας, έχουν διεξαχθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη **τομεακές μελέτες** οι οποίες εξετάζουν το ρόλο, τις αρμοδιότητες, την οργανωτική δομή και τη στελέχωση συγκεκριμένων Υπουργείων/ Υπηρεσιών/ Ανεξάρτητων Αρχών, το πλαίσιο για κατάργηση ή σύμπτυξη/ενοποίηση μη κερδοσκοπικών οργανισμών και δημοσίων εταιρειών, και την αναδιοργάνωση/ αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το πρώτο στάδιο των μελετών, το οποίο έχει ήδη ολοκληρωθεί, περιελάμβανε το Τμήμα Εφόρου Εταιρειών και Επίσημου Παραλήπτη (ΥΕΕΒΤ), καθώς και τα Υπουργεία Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος,

Παιδείας και Πολιτισμού, και Υγείας, με τους συνδεδεμένους τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου. Περιελάβανε επίσης και την κατ' αρχήν μελέτη της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το δεύτερο στάδιο των μελετών αναδιάρθρωσης, το οποίο έχει ολοκληρώθηκε, κάλυπτε όλα τα υπόλοιπα Υπουργεία (το Υπουργείο Οικονομικών, περιλαμβανομένων και του Γενικού Λογιστηρίου και της Γενικής Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης, καλύφθηκε από ξεχωριστή μελέτη, κάτω από τη Διαχείριση των Δημοσίων Οικονομικών). Επίσης, ολοκληρώθηκε η μελέτη αναδιοργάνωσης του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού και οι μελέτες που αφορούν την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, Επιτροπή Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας, Ελεγκτική Υπηρεσία, Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου, Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως. Οι μελέτες που αφορούν τη Δικαστική και τη Νομική Υπηρεσία βρίσκονται σε εξέλιξη.

Στη βάση και των πορισμάτων των πιο πάνω μελετών αναδιάρθρωσης, τα εν λόγω Υπουργεία αναμένεται να υποβάλουν εισηγήσεις για προώθηση μεταρρυθμιστικών δράσεων. Στη συνέχεια, η Προεδρία σε συνεργασία με το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού θα καταθέσει στο Υπουργικό Συμβούλιο πρόταση με συγκεκριμένες μεταρρυθμιστικές δράσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, στην αλλαγή δομών και αρμοδιοτήτων. Απώτερος στόχος είναι η λειτουργία του κρατικού μηχανισμού να καταστεί πιο αποδοτική και αποτελεσματική και να επιτευχθούν συνέργειες οι οποίες θα συμβάλουν στην καλύτερη και ορθολογικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση μετά την οικονομική κρίση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό οι οργανισμοί της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθούν να εφαρμόζουν προγράμματα εκσυγχρονισμού, ούτως ώστε να διέπονται από εύκαμπτες οργανωτικές δομές και αποτελεσματικές διαδικασίες, να αξιοποιούν με πιο ευέλικτο τρόπο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στόχων τους και των κυβερνητικών πολιτικών στρατηγικής σημασίας.

Η διάρθρωση του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και οι υφιστάμενες πρακτικές και συστήματα προαγωγών/ ανέλιξης, κινητικότητας προσωπικού, διοίκησης απόδοσης και αμοιβών περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στοχεύουν στα ακόλουθα:

- (α) διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συνολική συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου.
- (β) επίτευξη μιας αποδοτικής και αποτελεσματικής Γενικής Κυβέρνησης και ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- (γ) περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

(α) Διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, συνεχίζεται η εφαρμογή των πολιτικών συγκράτησης της απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση και ο περιορισμός του μεγέθους του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ούτως ώστε αυτό να παραμένει εντός του πλαισίου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές και τα μέτρα που συμβάλλουν στην τήρηση της δέσμευσης αυτής, είναι τα ακόλουθα:

- Προώθηση της εισαγωγής Μηχανισμού που ρυθμίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του Κρατικού Μισθολογίου (απολαβές και συντάξεις) για διατήρηση του σε βιώσιμα επίπεδα κλειδώνοντας παράλληλα τις διορθώσεις που έχουν επιτευχθεί την τελευταία τριετία. Συγκεκριμένα, με τις Συμφωνίες Πλαίσιο για τα έτη 2015 έως 2018 που έχει συνάψει ο Υπουργός Οικονομικών το 2017 με τη ΣΕΚ, την ΠΕΟ και την ΠΑΣΥΔΥ έχει εισαχθεί Μηχανισμός ο οποίος ρυθμίζει και καθορίζει ανώτατο όριο στην παραχώρηση προσαυξήσεων ή/και γενικών αυξήσεων ή/και τιμαριθμικών αυξήσεων⁷ σε μισθούς και συντάξεις της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, συνυπολογίζοντας:
 - ο τα οικονομικά δεδομένα όπως αυτά εκφράζονται από τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε ονομαστικούς όρους και
 - ο μεταβολές του Κρατικού Μισθολογίου που οφείλονται σε μεταβολές:
 - (i) του αριθμού των απασχολούμενων, και
 - (ii) του αριθμού αφυπηρετήσεων και δικαιούχων σε συνταξιοδοτικά ωφελήματα.
- Διατήρηση του στόχου για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση, με στόχο ένα βιώσιμο μισθολόγιο στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και περιθωρίων. Για το σκοπό αυτό, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια για τη μείωση της απασχόλησης, συνεχίζονται ως ακολούθως:
 - ο Κατάθεση σχετικού τροποποιητικού νομοσχεδίου, το οποίο διαλαμβάνει τη συνέχιση της πολιτικής απαγόρευσης πλήρωσης κενών θέσεων Πρώτου Διορισμού και Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής (υπαλληλικές θέσεις) επ' αόριστον καθώς επίσης και την εξαίρεση των θέσεων προαγωγής από την απαγόρευση πλήρωσης κενών θέσεων από το 2017 και εντεύθεν, στο δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Επίσης, συνεχίζεται η απαγόρευση πλήρωσης κενών θέσεων Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και θα εξετάζονται περιπτώσεις που δικαιολογούν εξαίρεση από την απαγόρευση τόσο για υπαλληλικές θέσεις όσο και για θέσεις ωρομίσθιου προσωπικού, σύμφωνα με τη νενομισμένη διαδικασία.
 - ο Συνέχιση της πολιτικής μη δημιουργίας πρόσθετων μόνιμων θέσεων και της μη αναβάθμισης μισθοδοτικών κλιμάκων σε προσωπική βάση, τόσο για τις υπαλληλικές θέσεις όσο και για τις

⁷ Σε σχέση με την ΑΤΑ, τα επιδόματα, οι μισθοί και οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται, την 1η Ιανουαρίου έκαστου έτους, ως ακολούθως:

(i) Καταβολή του 50% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη της ΑΤΑ κατά το έτος που προηγείται του έτους αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος του έτους αναφοράς.

(ii) Η πιο πάνω αναπροσαρμογή θα αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός.

θέσεις Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση. Το μέτρο αυτό αφορά, ως θέμα πολιτικής και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

- ο Συνέχιση της πολιτικής απαγόρευσης προσλήψεων εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, με εξαίρεση συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις. Το μέτρο αυτό αφορά, ως θέμα πολιτικής τόσο τη Γενική Κυβέρνηση όσο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Με την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων μειώθηκε συνολικά κατά 4,132 άτομα, από την 1.1.2012 μέχρι τις 31.12.2016. Τα στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα κατά τις ίδιες ημερομηνίες παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

Τομέας απασχόλησης	Απασχόληση την 1/1/2012	Απασχόληση στις 31/12/2016	Μεταβολή
Δημόσια Υπηρεσία: Σύνολο	19,529	17,330	-2,199
(α) Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργεία εξαιρουμένων των τομέων της Υγείας και της Παιδείας	13,819	11,936	-1,883
(β) Υγεία	5,332	5,263	-69
(γ) Εποχικό προσωπικό	378	131	-247
Παιδεία	12,789	12,580	-209
Δικαστική Υπηρεσία	104	113	9
Κυπριακός Στρατός	4,080	4,147	67
Αστυνομία	5,373	4,873	-500
Πυροσβεστική Υπηρεσία	723	624	-99
Κρατικοί Αξιωματούχοι	121	122	1
Ωρομίσθιο Κυβερνητικό Προσωπικό (μόνιμο και εποχικό)	9,548	8,346	-1,202
ΣΥΝΟΛΟ	52,267	48,135	-4,132
*Σημείωση Από το Νοέμβριο 2016 στον Κυπριακό Στρατό απασχολούνται, επιπρόσθετα του μόνιμου προσωπικού που παρουσιάζεται στον πίνακα, 2,945 Οπλίτες, έναντι περιορισμού των Οπλιτών που υπηρετούν υποχρεωτική θητεία			

- Συγκράτηση της απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις από τη γήρανση του πληθυσμού που οδηγεί σε αύξηση των δαπανών υγείας και συντάξεων και συνακόλουθα μείωση των δαπανών παιδείας λόγω μείωσης του αριθμού των μαθητών. Περαιτέρω, ενδεχόμενες νέες ανάγκες για αύξηση της απασχόλησης που προκύπτει από την εισαγωγή νέων θεσμών ή άλλων ρυθμίσεων θα πρέπει να αντισταθμίζεται από ανάλογη μείωση που θα προκύπτει από την επαναξιολόγηση, διαφοροποίηση και κατάργηση υφιστάμενων θεσμών. Το πιο πάνω θα πρέπει να συνδυαστεί με δράσεις για βελτίωση της απόδοσης των δαπανών παιδείας για βελτίωση των επιπέδων μάθησης και εκπαίδευσης.
- Συνέχιση της προσπάθειας για κατάργηση κενών μόνιμων θέσεων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ομαλή λειτουργία των Υπουργείων/Τμημάτων/Υπηρεσιών και Οργανισμών της Γενικής Κυβέρνησης. Κατά την περίοδο 2013-2017 καταργήθηκαν 2,007 κενές θέσεις (1,327 θέσεις στη Δημόσια Υπηρεσία και 680 θέσεις Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού). Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση μετατροπής συμβάσεων εργασίας εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, ο Υπουργός Οικονομικών δυνατόν να αποφασίσει, μετά από σύσταση του Διευθυντή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού, την κατάργηση ισάριθμων κενών μόνιμων εγκεκριμένων θέσεων.

- Μετά τον τερματισμό του επαγγελματικού σχεδίου σύνταξης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα για προσωπικό που έχει προσληφθεί μετά την 1^η Οκτωβρίου 2011 στα πλαίσια εξ ορθολογισμού των δημόσιων οικονομικών η κυβέρνηση προωθεί τη δημιουργία Ταμείου Προνοίας που θα καλύπτει υπαλλήλους του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα που δεν καλύπτονται από επαγγελματικό σχέδιο σύνταξης. Ως εκ τούτου, στον Προϋπολογισμό του 2018 και του ΜΔΠ 2018-2020 θα ενσωματωθούν οι σχετικές πρόνοιες.
- Οι τρέχουσες δημοσιονομικές επιδόσεις και η ετοιμασία και εφαρμογή ενός συνετού προϋπολογισμού παρείχε την ευχέρεια και τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να μην παρατείνει την εφαρμογή της έκτακτης εισφοράς επί των απολαβών των υπαλλήλων και συνταξιούχων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα που ίσχυε από το Σεπτέμβριο του 2011 (Ιανουάριο του 2012 για τον ιδιωτικό τομέα) πέραν την 31.12.2016. Παράλληλα, με τον Προϋπολογισμό του 2017 αποπαγοποιήθηκαν οι απολαβές, επιτρέποντας έτσι την επανέναρξη του θεσμού παραχώρησης προσαυξήσεων και τιμαριθμικής αναπροσαρμογής ' στη βάση του αναθεωρημένου πλαισίου.

(β) Επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που συνεχίζουν να υλοποιούνται ή αναμένεται να υιοθετηθούν αφορούν στα πιο κάτω:

- Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και την αποτελεσματική χρήση των πόρων του κράτους. Προς το σκοπό αυτό, υλοποιείται η αλλαγή στη μορφή του προϋπολογισμού (νέα μορφή ετοιμασίας και εκτέλεσης του προϋπολογισμού), με στόχο τη μετάβαση σε Προϋπολογισμό δραστηριοτήτων / αποτελεσμάτων (Activity Based Budgeting). Ο εν λόγω στόχος επιτυγχάνεται μέσω της ετοιμασίας Στρατηγικών Σχεδίων από κάθε δημόσιο οργανισμό σε τριετή βάση. Η κατανομή των πόρων γίνεται στη βάση των στόχων που θέτει το κάθε Υπουργείο στο Στρατηγικό του Σχέδιο. Στη συνέχεια εφαρμόζεται το Σύστημα Αξιολόγησης και Παρακολούθησης, το οποίο περιλαμβάνει δείκτες απόδοσης (KPIs) και αξιολόγησης σε σχέση με την υλοποίηση των στόχων και πολιτικών. Απαραίτητο επίσης εργαλείο για την παρακολούθηση της υλοποίησης του προϋπολογισμού αποτελεί το ετήσιο Πλάνο Δράσης το οποίο ετοιμάζεται από τον κάθε δημόσιο οργανισμό. Η πλήρης αντικατάσταση του υφιστάμενου προϋπολογισμού με τον προϋπολογισμό δραστηριοτήτων θα γίνει με την ολοκλήρωση του νέου μηχανογραφικού συστήματος.
- Εισαγωγή ενός νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων, το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.
- Υιοθέτηση νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και επιλογή υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σε ανελκτικές θέσεις στη δημόσια υπηρεσία, οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες μεθόδους και εργαλεία και με τις οποίες καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων και βαρύτητα για κάθε ένα από αυτά, με στόχο τη βέλτιστη αξιολόγηση της επάρκειας και των ικανοτήτων/δεξιοτήτων τους με αντικειμενικό, διαφανή και αξιοκρατικό τρόπο.
- Αναδιοργάνωση Ανεξάρτητων Υπηρεσιών/Υπουργείων/Τμημάτων καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κρατικών Οργανισμών, στη βάση των Σχεδίων Δράσης που ετοιμάζονται στα πλαίσια των μελετών που αφορούν στα τομεακά θέματα, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους.

- Συνέχιση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του με αρ. 78.292 και ημερ. 4.2.2015 και το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, της Διαφάνειας και της Βελτίωσης της Εξυπηρέτησης του Πολίτη.
- Αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Κύρια πλεονεκτήματα της κινητικότητας είναι η δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών σε προσωπικό όπως αυτές ανακύπτουν, η αξιοποίηση των εμπειριών και ικανοτήτων των υπαλλήλων και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους για απόδοση. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα έχουν πλέον ενισχυθεί και αποτελούνται από τα ακόλουθα:
 - ο ο θεσμός της εναλλαξιμότητας, στον οποίο έχουν πλέον ενταχθεί όλοι οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου (πλην αυτών που υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας), διευρύνοντας τη συνολική αριθμητική δύναμη του εναλλάξιμου προσωπικού κατά 50%
 - οι θεσμοί της ανάθεσης καθηκόντων και απόσπασης, οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα σε κάθε Υπουργείο/Ανεξάρτητη Υπηρεσία να διαχειρίζεται το προσωπικό της με περισσότερη ευελιξία και αποτελεσματικότητα χωρίς την εμπλοκή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού
 - η λειτουργία εσωτερικής αγοράς εργασίας στη Δημόσια Υπηρεσία μέσω της οποίας οι ίδιοι οι υπάλληλοι μπορούν να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για απασχόληση σε άλλες θέσεις απ' αυτές που κατέχουν
 - η θέσπιση νομικού πλαισίου που ρυθμίζει την κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου. Το σχετικό νομοσχέδιο έχει ψηφιστεί σε Νόμο από την Ολομέλεια της Βουλής των Αντιπροσώπων (5/5/2017).

(γ) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο δημόσιο τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, οι ενέργειες που προωθούνται αφορούν:

- Στο σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων για την ικανοποίηση των μαθησιακών αναγκών που απορρέουν από τα μαθησιακά πλάνα των Υπουργείων.
- Στη μαθησιακή και συμβουλευτική υποστήριξη μεταρρυθμίσεων και αλλαγών (π.χ. Μεταρρύθμιση της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών (PFM), Εισαγωγή νέου Συστήματος Διαχείρισης της Απόδοσης στη Δ.Υ, Θέματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-government), Θέματα Απλοποίησης Διαδικασιών και Έξυπνης Ρύθμισης).
- Στο σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων βασικής κατάρτισης (π.χ Εκπαίδευση Γενικού Γραμματειακού Προσωπικού, Εκπαίδευση Γενικού Διοικητικού Προσωπικού, Εκπαίδευση στην Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση σε Θέματα Ε.Ε, Εκπαίδευση σε θέματα ισότητας, καταπολέμησης της βίας & κάθε είδους των διακρίσεων, Εκπαίδευση σε Θέματα Ασφάλειας και Υγείας) που απορρέουν είτε από διαχρονικές επαναλαμβανόμενες δεσμεύσεις της ΚΑΔΔ, είτε από πρωτοβουλίες της ΚΑΔΔ.
- Στη διαμόρφωση και προώθηση μιας πολιτικής μάθησης για τη Δ.Υ.

- Στην παροχή μαθησιακής και συμβουλευτικής υποστήριξης για θέματα οργανωσιακής ανάπτυξης μέσω της χρήσης των εργαλείων του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (CAF) και του Δομημένου Δημοκρατικού Διαλόγου.
- Στη στρατηγική Ανάπτυξη της ΚΑΔΔ και στην προώθηση υποστηρικτικών διαδικασιών για τη διαχείριση της μάθησης με στόχο τη δικτύωση της ΚΑΔΔ με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς της Κύπρου και του εξωτερικού, την εκπροσώπηση της Κύπρου σε διεθνή φόρα την ενδυνάμωση και την αποτελεσματική λειτουργία της ΚΑΔΔ.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Οι αλλαγές που συντελούνται στο δημόσιο τομέα επηρεάζουν άμεσα και τον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα και οι κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία του κρατικού προϋπολογισμού, καλύπτουν και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Με βάση τα πιο πάνω και για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων συστήνεται όπως υιοθετηθούν οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2018 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου 2018-2020:

- α) Καθορισμός των δαπανών των Υπουργείων/Τμημάτων/Ανεξάρτητων Υπηρεσιών εντός των ανωτάτων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί και που παρουσιάζονται στον πίνακα της σελίδας 28.
- β) Διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής επιδομάτων για τα διάφορα επιδόματα που παραχωρούνται σε κρατικούς αξιωματούχους, κρατικούς υπαλλήλους και ωρομίσθιο προσωπικό όπως περιγράφονται στον περί Προϋπολογισμού του 2017 Νόμο του 2016 (Νόμος Αρ 47/(II) του 2016) καθώς και στην εγκύκλιο του ΤΔΔΠ με αριθμό 1549 και ημερομηνία 17/4/2017 .
- γ) Εξέταση και προώθηση της ένταξης των έργων υποδομής που αναφέρονται στη σελίδα 30 στον Προϋπολογισμό του 2018 και του ΜΔΠ 2018-2020.
- δ) Υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες μέσω της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού του τρέχοντος έτους καθώς και του ΜΔΠ και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.
- ε) Έγκριση τη Δήλωσης Κυβερνητικής Στρατηγικής που περιγράφει τους άξονες αναπτυξιακής πολιτικής της κυβέρνησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 1.
- στ) Έγκριση τη Δήλωσης Πολιτικής Απασχόλησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 3.
- ζ) Ολοκλήρωση και υποβολή στο Υπουργείο Οικονομικών των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων σύμφωνα με τη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής και την ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2018 και του ΜΔΠ 2018-2020 σύμφωνα με τα Στρατηγικά Σχεδία και τις προτεραιότητες πολιτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα οι κυριότεροι οικονομικές δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2013 έως 2020.

	2013	2014	2015 ^ε	2016 ^ε	2017 ^π	2018 ^π	2019 ^π	2020 ^π
Ρυθμός μεταβολής								
ΑΕΠ	-6,0	-1,5	1,7	2,8	2,9	2,9	2,7	2,7
Εγχώρια Ζήτηση	-9,6	-1,5	3,0	3,9	1,7	2,7	2,4	2,5
Κατανάλωση	-6,4	-1,2	1,4	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	-5,9	0,7	1,9	2,9	2,3	2,3	2,3	2,3
Δημόσια Κατανάλωση	-8,2	7,9	-0,6	-1,4	0,8	0,3	0,0	0,0
Πάγιες Επενδύσεις	-12,9	-17,5	12,0	25,9	0,2	6,5	5,2	5,2
Αποθέματα	-2,3	2,2	0,3	-1,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Εξωτερικό Ισοζύγιο	3,9	-0,1	-1,3	-1,0	1,2	0,2	0,3	0,2
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	2,1	4,2	0,0	3,6	3,0	3,5	3,5	3,5
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-4,8	4,6	2,1	5,3	1,0	3,2	3,2	3,2
Διαφορά πραγματικού ΑΕΠ με δυνητικό ΑΕΠ (ως % του δυνητικού ΑΕΠ)				-1,5	0,4	1,6	2,3	2,9
Εναρμονισμένος Ρυθμός Πληθωρισμού	0,4	-0,3	-1,5	-1,2	1,1	1,0	1,5	2,0
Ποσοστό Ανεργίας	15,9	16,1	14,9	13,0	11,5	10,0	8,5	7,0
Αύξηση Απασχόλησης	-5,9	-1,8	1,9	2,7	2,2	2,0	1,7	1,7
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	-12,9	-17,5	12,0	25,9	0,2	6,5	5,2	5,2
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱ	-5,1	-8,8	-1,1	0,4	0,2	0,4	0,4	0,4
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱⁱ	-5,1	-0,2	0,1	0,4	0,2	0,4	0,4	0,4
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) ⁱⁱⁱ	-1,8	-6,0	1,7	3,0	2,6	2,9	3,0	3,0
Έσοδα (% του ΑΕΠ)	36,5	39,6	39,2	39,2	38,6	38,4	38,4	37,9
Δαπάνες (% του ΑΕΠ)	41,6	48,4	40,3	38,9	38,4	38,0	38,0	37,4
Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	102,2	107,1	107,5	107,8	104,0	99,7	94,6	88,8

ε: εκτίμηση π: πρόβλεψη

ⁱ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων ύψους 8.7% και 1% του ΑΕΠ για τα έτη 2014 και 2015 αντίστοιχα.

ⁱⁱ Δεν συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.

ⁱⁱⁱ Συμπεριλαμβάνει την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων.